

Ivan Antunović

*Pokrie li tko tuđim jezikom svoju
narodnost, onda sin zataja svog
otca i osrami svoju mater.*

(citat 16. str. 93.)

SRIĆNA NOVA GODINA I MLADO LITO

RIČ BUNJEVAČKE MATICE dvomisečnik za nauku, kulturu i stvaralaštvo

Godina: XV Broj: 6
Novembar - Decembar 2020. - Tiraž: 400

Izdavač:
Bunjevačka matica

Glavna i odgovorna urednica:
Jadranka Tikvicki

Urednica:
ma Sandra Iršević

Lektorka:
Jadranka Tikvicki

Tehnička urednica:
Dušica Vojnić Kortmiš

Redakcija:
Mijo Mandić
Ivan Sedlak
Jadranka Tikvicki
Marija Horvat
Zvonko Stantić
Stipan Šarčević
Sandra Iršević

Adresa:
Subotica, Korzo 8
Telefon: 024/557-213

E-mail:
ric_matic@mts.rs.rs
bunjevacamatica@mts.rs.rs
web: www.bunjevacka-matica.org

ISSN 2217-5474 = Rič Bunjevačke matice
COBISS.SR-ID 225795591

Štampa: Grafoprodukt, Subotica

RIČ UREDNICE

Dragi čitaoci, poštovaoci bunjevačke lipe riči, prid vama je novi broj naši novina. Posljednji ovogodišnji broj posvićujemo božićnim praznicima. Ove godine Božić će bit drukčiji neg obično. Istina, svitlost sijalica sa gradski ulica i trga doneće toplinu u naše domove. Svi smo srićni zbog praznika i istovrimeno tužni zbog odvojenosti i nemogućnosti da ove lipe trenutke podijimo sa drugima uslid pandemije korona virusa. Možda će izostat i kupovina poklona na novogodišnjem vašaru, jer ga ove godine neće ni bit. Ne dozvolite da vam ove činjenice pokvare praznike, uzmite naše novine i čitajući naše tekstove prisetite se kako je to kadgod bilo za Božić. Uspomene čoviku puno znače, neki put mu mogu pomoć da se za trenutak nađe u nikim drugim, možda boljim vremenima.

Srićan Božić i Mlado lito želi vam Redakcija novina "Bunjevačka matica". Živili...

U OVOM BROJU:

URBANI ASPEKTI BUNJEVAČKOG KULTURNOG IDENTITETA
IZMEĐU LIVE OBALE DUNAVA I DESNE OBALE TISE 3

NARODNE IGRE BUNJEVACA 12

NACIONALNI PRAZNIK BUNJEVACA 25. NOVEMBAR DAN VE-
LIKE NARODNE SKUPŠTINE SRBA, BUNJEVACA I OSTALI
SLOVENA 15

"KLUPČE" GRAMATIKA ZA PRVI I DRUGI RAZRED ZA DICU KO-
JA POHAĐAJE BUNJEVAČKI JEZIK 19

FORMIRANJE ETNO-NACIONALNOG IDENTITETA BUNJEVA-
ČKE OMLADINE 21

STIŽE BOŽIĆ 26

SIMBOLI BOŽIĆA 29

URBANI ASPEKTI BUNJEVAČKOG KULTURNOG IDENTITETA IZMEĐU LIVE OBALE DUNAVA I DESNE OBALE TISE

Uloga grada je bitna u kulturi jednog naroda i njegovog identiteta. Grad je rič, a gubitak riči, neminovno vodi gubitku grada, kulturom uređenog, stabilnog centra vlastitosti, identiteta. Ovaj dio Ugarske, Slave- ni naseliše mnogo prije dolaska Ugara pa Ivan Antunović u svo- joj raspravi ističe: "U drugoj polovini VI stoljeća imenito između god. 568. i 592. naseliše Sloveni Pannoniju u cijelom njezinom, za vrijeme Rimljana, obsegu, Norik i svu zemlju od Dunava do Istre, koje zemlje carigradska vlada već je napu- stila.....Jedna te ista bila je svih nas domovina, koja se najprije Trakijom i Makedonijom, ka- snije Ilirijom, a poslije Panno-

nijom nazvala, te među jadranskim, egejskim i crnim morem razastirala i u mnoge pokrajine razgranjivala pa se danas nazivlje dilom Ugarska, Srbija, stara i novija Hrvatska, Bosna, Bugarska, Rumelija, Dobrudža, Hercegovina, Crna gora, Dalmacija i Istra u svojih širjih il' užjih granicah..... Stara pisma svidoče, da su naši predji već i prije mohačke bitke na Dunaj, Tisu i Maroš sve do Ostrogona razprostirali se, pa isto tako baš kao i danas s Magjari, puk sa pukom a plemići s plemići izmišani živili, o tom nam jasnu svidočbu daju i mistna imena selah i gradovah, o kojih vidimo, da su slavski pomagjarena, ili magjarska slavskim imenom zaodje-

nuta. A da o tom svatko razglabati uzmogne, navadjam sva mistna, a niekoja osobna imena, koja su nam iz Bačke, Bodrogha, i Baranje, iz opisa dikalskog desistinskog od prije vremena mohačke bitke, ili na kratko vrime zatim sastavljena i sačuvana. Kako su međutim bili ovdje Slaveni po granah razdiljeni, to bi teško bilo razjasniti. Ipak ono što danas vidimo, služi nam ogledalom, da u njemu prošlost ugledamo. Tamo od Sirmiuma protezahu se gore Šokci s ove i one strane Dunaja u Baranju i Tolnu, a u sredini Bačke, većma onamo k Tisi Bunjevci i to sve do Budima, svagdi dakako većinom sa Srbi u zajednici. Ali uz to ipak netreba zaboraviti, da

ISPRAVKA

U članku **Naša izlazna strategija: savrimena bunjevačka obrazovna kultura** koji je obravljen u prošlom broju časopisa potkrala se griška. Dve početne rečenice u prvom pasusu ispod tabele 1. triba da glase:

„Uzimajuć strukturu školskog obrazovanja (pripremljenosti za konkurenciju u sferi tržišta rada) građana većinskog titularnog srpskog naroda za referentni pokazatelj (Pearsonovi koeficijenti korelacije r) Bunjevci se nalaze na najnepovoljnijem nivou korelacije (poboljšanje obrazovne strukture Srba za jednicu korelira sa povećanjem obrazovnog nivoa Bunjevaca za 0,907 jedinica). Kod ostali posmatrani nacionalni grupa ove korelacije su slideće: Hrvati (0,968), Mađari (0,973), Rusini (0,987).“

Izvinjavamo se čitaocima.

su se ove grane i mišale, te nalazimo i uz Dunaj Bunjevaca, naročito u Baškutu, Baji, Chebu, Novoselu, Futoku i Novom Sadu.”

Iz ovog citata se i vidi kakvim je jezikom piso svoju raspravu Ivan Antunović, to je zapravo ilirski, Gajev jezik.

Da je bilo, Ilira tj. Dalmatinaca u Baji još u XIII stoleću, dokaz je da, izmed 1229. i 1260. u Baji, deluju dalmatinski i bosanski dušebrižnici, pa je, zasigurno, već tada bilo življa ikavskog govora. Prema redovničkim podacima, nakon tatarske najezde u Baji se nastanjuju Dalmatinci, koje je sa sobom navodno doveo kralj Bela IV pri svom povratku iz Dalmacije di se sklonio bižeći od Tatara.

Godine 1526. u Subotici se spominje 7 Sučića, a 1561. god, ovdje dobija plemstvo porodica ili obitelj Prčić. Već nakon mohačke bitke u Lipi - Radni, Segedinu, Kalači, Baji, Pečuju i Budimu nastanjuju se bosanski i dalmatinski trgovci. Niki istoričari, povisničari drže da su Turci, svisni važnosti kolonizacije (naročito katunskih stočara, poznatih ratnika), već nakon spomenute bitke Bunjevce počeli nastanjivati u Podunavlje. U prilog stalnome nastanjenju onih Bunjevaca koji su ovdje došli početkom XVII st. iz Like svidoci podosta dokaza. Na primer:

Godine 1625. u Lemešu (selo Svetozar Miletić u Bačkoj) spominje se plemić Đuro Adamović, to prizime i danas po-

stoji kod Bunjevaca. U to doba Bunjevci žive i u Jankovcu i u Mateviću. U prvom je godine 1678. porodica Mamužić dobila plemstvo. Godine 1633. u 30 bački sela stanuje 4 hiljade “ILIRA” katolika, dušebrižnici su im franjevci bosne srebrne. U istoriji franjevačke provincije u Đonđošu stoji da se već 1657, 1660 i 1668. Bunjevci šalju na nauke u Segedin. Znači i Baja i Segedin su bili varoši, tj. gradovi di su se Bunjevci škulovali. Crkva je tada bila cintar prosvite, a čije su bile te crkve ?

Prema jednoj visti objavljenoj u Subotičkim novinama početkom šesdeseti godina 20. vika u Malom Horgošu, na mistu zvanom Templom domb završeno je iskopavanje temelja crkve za koju se viruje da potiče iz 12. vika. Po ričima arheologa subotičkog Muzeja Lasla Sekereša koji je rukovodio iskopavanjima crkva je nastala i srušena u vreme tatarske najezde, naravno njemu kao mađaru ne bi odgovaralo da je to bila crkva neki katolički Raca ili Ilira. Nedaleko na obalama Ludoškog jezera postoje ostaci tri crkve iz ranog sridnjeg vika. Delimična iskopavanja urađena su na samo jednom nalazu. Na užem i širem području grada postoji još desetak ostataka starih crkava: u Aleksandrovu, na Bajnatu i Keru, u Radanovcu, na Kelebiji, nadalje u Đurđinu, Tavankutu, Kaponji, Verušiću, Žedniku, Šebešiću, Pavlovcu, a i u Čantaviru se spominje “Turska crkva”, itd. Smatra se da su ove crkve najvirovatnije građene, počevši od

11. vika.

Virovatno postoje razlozi zbog kojih su ovi nalazi do danas, ostali mahom neispitani, izmičući pažnji pedantni austrougarski istraživača, a u kraljevini Jugoslaviji su prid Drugi svitski rat, tačno na mistima di su bile ludoške crkve i groblja, kopali rovove i bunkere, kada je dio ovi nalaza posve uništen. A ni istraživače iz socijalističke Jugoslavije koji su uglavnom bili partijski podobni i postavljene po manjinskoj osnovi (Laslo Sekereš) nisu se pritirano zanimali za te nalaze. Sedamdeseti godina 20. vika Laslo Sekereš ih spominje ko zapuštena i već gotovo, sasvim uništena nalazišta, a prema navodima Ištvana Ivanjija narod je još tokom 19. vika odlazio na ostatke tzv. Gradine ili Kraljičine zemlje, u Đurđinu, uzimajući iz ostataka i temelja nekadašnje crkve građevinski materijal. Očigledno je ona bila već i građena od tvrdog materijala, čije su ostatke ljudi koristili i mnogo stolića ranije.

Otkuda toliko crkvi na užem i širem području Subotice? Mnogi su mađarski i srpski istoričari tvrdili da je ovo područje u tom razdoblju navodno bilo slabo nastanjeno, premda im je i te kako poznato da su crkve uvijek građene prema broju stanovnika na tom području. Subotica kao urbano središte nastala je postupnim srastanjem po obodu, više naselja u kojima su se nalazile spomenute crkve i groblja, do danas još uvijek nedovoljno istraženi nalazišta. Znači nije bez razloga baš na

ovom području erdeljski vojvoda Janoš Pongrac od Dengelega 1470. godine podigo, sagradio subotičku tvrđavu, i u njoj kapelu, nakon što ga Matija Korvin (1440-1490.) imenuje zapovodnikom odbrane od Turaka. Tvrđavu ili utvrđenje oporukom ostavlja sinu Maćašu, a izmed mladog Pongraca i kalčkog nadbiskupa Petra II izbija sukob oko plaćanja desetine, kada se u spisima spominje i ondašnji subotički župnik Luka. Iz spisa o neposlušnosti, ipak se ne mož zaključiti ni koliko je bilo župljanja, ni di je tačno bila Lukina župa. Utvrđenje kasnije postaje, i do danas je, Franjevačka crkva sv. Mihovila i samostan, a dio prostora isprid nje, danas je, uistinu dio najstarije ulice u Subotici.

Nakon poraza Turaka pod Bečom 1683. godine austrijski generali uz pomoć franjevaca Bosne Srebne dovode Bunjevce iz Zahumlja, Dalmatinske zagore i dila Bosne, rasporedivši ih prvo u Suboticu, Sombor, Baju i Segedin, da bi se oni kasnije nakon izгона Turaka postepeno razmislili i u druga naselja. Sada je pitanje ko je u tim naseljima živio? Da li oni koji su se doselili u ranijim seobama, ili ostaci autohtonog slavenskog stanovništva koji su bili raja mađarskim velmožama i vojvodama kao što je bio Pongrac. Poznato je da su ti mađarski plemići prid najezdom Turaka pobigli na sever, ostavljajući raj u nebranjene. Ante Sekulić navodi devedeset naselja u Bačkoj, od Petrovaradina do Budima

što se poklapa sa navodima Antunovića, koji te stanovnike tih naselja, imenuje ILIRIMA, a Sekulić da su to hrvatska naselja u Bačkoj. Ta naselja su:

Ada, Adorjan, Aljmaš, Apatin, Bač, Baja, Bajmak, Bajša, Baškut, Bereg, Bezdan, Bikić, Bikovo, Bilić, Bodrog, Bođani, Bogojevo, Budžak, Bukin, Bunarić, Buljkes, Čantavir, Čardaklija, Čatalja, Čavolj, Čikuzda, Čikerija, Čonoplja, Dautovo, Doroslovo; Duboka, Dušnok, Đurđin, Feketić, Filipovo, Futog, Gajdobra, Gakovo, Gara, Gornji sv. Ivan, Gložan, Gospodinci, Jankovac, Kać, Kaćmar, Karavukovo, Kelebija, Klisa, Kolut, Krnjaja, Kruševlje, Kula, Kunbaja, Kupusina, Lemeš, Ludoš, Madaraš, Matević, Miljkut, Monoštor, Nadalj, Novi Sad, Paćir, Palanka, Palić, Parabuć, Parage, Petrovaradin, Plavna, Prigrevica, Ridica, Santovo, Salašić, Selište, Selenča, Sombor, Sonta, Stanišić, Subotica, Šandor, Šebešić, Tavankut, Titel, Tompa, Topolje, Vajska, Vantelek, Verušić, Zobnatica i Žednik.

Ako hoćemo, da sigurno utvrdimo, da li koje misto nosi na sebi slavensko, tj. ilirsko tj. bunjevačko-šokačko obilježje, onda osim već poznati istorijski podataka moramo u prvom redu utvrditi, koji su sveštenici i učitelji, koje je sam narod biro, dilovali, radili u tim mistima. Ta su mista, recimo u Bajskom trokutu:

Bačaljmaš. Sveštenici: Od 1732. godine deluju naši franjevci, zatim župnici: Petar Ma-

urović (1740-1776), Mate Matoš (1776). Dr. Đuro Kujundžić (1789), Martin Mihalović (1882-1842), Ivan Antunović (1842-1859), Mate Kovačić (1889).

Čavolj. Župnici: Martin Poljak, Petar Radić, Josip Bošnjak, Nikola Bošnjak (1834-1849), Ivan Nikolić (1849-1865), Karlo Kovačić (1876-1892), Aleksandar Sučić (1892-1916), Ivan Petreš (1917-1937).

Baja. Znameniti franjevci: Ivan Vidić (1868), Stipan Perković (1699), Gabrijel Stanić (1702), Gabrijel Guganović (1711), Luka Karagić (1714) Augustin Pianić (1717), Josip Pilavić (1733), Tomo Bertanović (1734), Emerik Pavić (1737-1751), Bonaventura Bešlić (1758-1788), Kapistran Matković (1785), Grgur Peštalić (1791-1809), Emerik Ljubišić (1816), Marin Kovačić (1867), Stipan Ninković (1834), Oto Šiaković (1865), Marin Kovačić (1867), Lovro Lipovčević (1882), Radoslav Bartul (1891).

Kaćmar, Župnici: Nikola Pastorčić, Đuro Mijatović, Bono Mandić, Ivan Vidaković do 1801. godine.

Učitelji: Antun Veselovski (1873), Mijo Mandić.

Gara, Župnici: Antun Černović, Nikola Pastorčić, Mirko Noršić, Đuro Mijatović, Josip Bošnjak, Zdravko Ikotić, Ivan Bolović, Andrija Ribović (1877-1910).

Učitelji: Antun Tubić (1763), Elek Miljački i Stipan Karagić (1896).

To su samo neka naselja di se i po prizimena vidi da su to

Bunjevci, i da ti prizimena i danas ima u trouglu Sombor, Baja, Subotica.

Ivan Antunović, dr Matija Evetović, pop Blaško Rajić, su mišljenja da su Slaveni, Sloveni, starosidioci u ovim krajevima i da su oni kasnije, nakon više seoba iz Bosne, Hercegovine i Dalmacije živili pod raznim imenima (Bosanci, Dalmatinci, Iliri, Hrvati, Bunjevci i Šokci).

Konačno, promotrimo li položaj spomenuti devedesetak naselja, od Budima do Petrovaradina, uočavamo kako su ona nikla upravo oko veći gradova, ko što su Bač, Baja, Sombor, Subotica, Budim.

Matija Korvin, oslonivši se na sridnje plemstvo, podstičući, trgovinu, graditelje, umitnike i književnike, med njima trgovce i graditelje iz Dalmacije, utire put budućem građanstvu. Od bitke kod Sente, 1697. godine i Karlovačkog mira 1699. godine, nastupa novo razdoblje, premda bunjevački graničari sudiluju u povrimenim upadima u Bosnu, zapravo se nastoje odreći vojnički povlastica u korist civilnog, građanskog života.

Subotica 1743. godine postaje komorni grad, a na traženje njeni građana franjevci 1747. godine otvaraju Gramatikalnu škulu, pritiču buduće gimnazije, i u njoj od tada izvode prve pozorišne, pučko-škulske predstavice. Subotica postaje slobodni kraljevski grad 1799. godine po cini od 266.666 forinata i 40 krajcara, što su ih tribali platiti njezini građani. Pa nije ni čudo kako su austrijski kartografi,

med ostalim zabilužili i ove toponime: Babina greda (u vrime ratova, buna, kuruca, hajduka i slobodnog kraljevskog grada, tu su uzvisinu zvali još i Brežuljak za višanje), zatim Baićev jaroš, Bajine hatove, Bajsku kapiju, Balcekovu leniju, Bobićev hat, Bisin hat, Bošnjački hat, Bucke Buđi čardu, Bukvać, Bukrošev brig..... Cigansku humku, Crkvinu (kelebijsku i tavankutsku), Crni hat..... Čavolj, Četvornu razmeđu, dvi ričice Čik, čikerijske pašnjake, Čistisar, Čobanov hat, Čordaški put, Čulin hat, Čurgo, Čutkafalu, Krumpićo..... Daščaru, Debeli hat (jedan od četiri taka zabilužen je u karti Kelebijske pustare izrađenoj 1776. godine, između Popischane i Zejetseve grede), Deskaš..... Đalino pojilo..... I još na stotine drugi naziva., za koje se teško može povirovati da potiču od Mađara, Nemaca i drugi.

Josefus Skuleti je još 1845. godine uradio projekat za izgradnju subotičkog pozorišta, njegovo podizanje, zbog zbivanja 1848/49. okončano tek deset godina kasnije, pa je prva primijera bila 1854. godine. U toj zgradi sa hotelskim krilom i kafanom, gostuju vodeće zemaljske družine, najbolji glumci i reditelji, prikazuju raznovrsne predstave. Na primer, nakon što je 5. februara 1857. godine odigro Hamleta u subotičkom pozorištu Gaboru Egresiju (1808.-1866.) ugledni Subotičani priređuju večeru u jednoj čardi izvan grada, di tamo stižu saonicama, a on u svoj dnevnik zapi-

suje kako su nakon večere, dok su se odmarali uz veliku pao-rsku peć, seljanke pivale, uz racke tambure, svoje pisme i zaključuje da bi njihovi glasovi školovanjem postali "biseri opera nad operama", nakon sto godina u okrilju Hrvatskog narodnog kazališta, osnovanog 1945. godine (kada su Bunjevce i Šokce dekretom proglasili za Hrvate), nastaje Opera (1951-4), a potom i balet.

O Subotici i njezinom značaju govore i podaci o kretanju stanovništva. Na primer, Subotica je 1810. godine imala 26.000 stanovnika, kada je Beograd imao 5.000 stanovnika, a 1910. godine je imala 94.610 stanovnika kada je Beograd imao 89.876 stanovnika. Dodajmo ovome da nakon raspada Austrougarske u Subotici živi oko 64.000 Bunjevaca.

Prvi voz je stigo u Suboticu 1869. godine. Tim vozom će doputovati i srpske trupe 1918. godine. A ovom prugom je Titus Mačković (1851-1919) otišo na studij arhitekture, a znanja stečena u Ahenu, Cirihu i Beču pritočio je u oko četiri stotine projekata, što se i danas nalaze u Istorijskom arhivu Subotice svi-dočeći o njegovom doprinosu izgradnji grada.

Najznačajniji subotički gradonačelnik je bio Lazar Mamužić (1847-1916) koji je osamnaest godina bio na čelu grada, a njegova sudbina se povezala baš s darovitim Titusom Mačkovićem, a i on je imo sriće, ko gradski arhitekt jer je živio u vrime najveće stabilnosti, bla-

gostanja i prosperiteta.

Evo, kako je u to vrijeme trošen novac poreski obaveznika: Izgrađene su zgrade obdaništa u I, II, III, IV, V, VI, i VIII kvartu, osnovne škole i gimnastičke sale u II, III, i IV kvartu, proširena je škola u VIII kvartu i na Bajskom putu, izgrađene su škole u Sridnjem i Donjem Tavankutu, Mirgeškoj pustari, Kelebijskom rackom šoru, Bajskim vinogradima u Čikeriji, Radanovcu i Verušiću, Đurđinu, Žedniku, Šebešiću, Šupljaku, Ludošu, dograđena je škola na Paliću, izgrađena je zgrada Gimnazije i rekonstruisana stara gimnazijska zgrada, podignute su Ženska građanska škola i sve zgrade Poljoprivredne škole, priuređena je stara zgrada Učiteljske škole, podignuta je Javna bolnica "Marija Valerija" i novi Uboški dom. Zatim zgrada sudskog stola, proširena je crkva

Sv. Terezije i ujedno rekonstruisana, te je sagrađena za nju župna zgrada, izgrađene su crkve Sv. Jurja uz koju je podignuta i nova župna zgrada, obnovljena je kapela Sv. Roka, prošireni su klaonica i Vatrogasni dom, izgrađena je Honvedska pešačka kasarna, Honvedska konjička kasarna, Vojno skladište kola i adaptirana je Policijska stanica, izgrađeni su Drumarska kuća na Palićkom putu, Palićka i Ludoška ribarska kuća, Palićko hladno kupatilo, a prošireno je Palićko toplo kupatilo, izgrađeni su Palićka veranda i slastičarnica, izgrađene su zgrade trošarine kod Somborske, Halaške, Bajske, Šandorske, Senčanske, Majšanske kapije i kapija kod Tuka. Iskopano je 26 arterskih bunara, izgrađen je dio gradskog vodovoda i kanalizacije, kockom, lomljenim kamenom i makadamom izgrađeni su

49.832 četvorna metra kolnika, a izrađen je trotoar u 148 ulica, ulični prelazi i trgovi. Napravljeni su Park Marije Terezije i Park Sv. Terezije, zasađeni su drvećdi u gotovo svim gradskim i prigradski ulicama. Regulisan je Palićki park i svi vašarski trgovi u gradu, uvedeno je plinsko, gasno osvetljenje gradski ulica, trgova i parkova.

Kada se tome doda regulisanje pojedinih ulica, trgova i parkova, izgradnja palata i najamnih zgrada Lazar Mamužić i Titus Mačković, od 1884. do 1902. godine uvode Suboticu med gradove koji u tadašnjem, pa i današnjem evropskom ozračju, čine Suboticu pripoznatljivom.

Sastavio: Mijo Mandić,
dipl. inž. arh.

BUNJEVCI I ŠOKCI U PODUNAVLJU I POTISJU STAROSIDIOCI

Ovo je naslov 10 poglavlja knjige Ivana Anutnovića sa naslovom „Razprava o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcih „Starina pribivanja Slovena, Slavena na ovim prostorima potiče iz Antunovićeve

hipoteze da su Bunjevci i Šokci Trako-ilirskog porikla, pa on konstatuje u svojoj razpravi: sli di citat.

„Istina da su ovde stanovali, kako jedni kažu, Skiti, a drugi vele Kelti; ovde su na glasu bili

Huni, Gothi, Avari, i Langobardi. E, pa zašto se ni jedno ovih imenah nije za nas prilipilo?. Ako prem su svi ovi svojim sjajem cilu Evropu, a više njih i dio Azije i Afrike zasjali, ipak se je samo ime Trakah, Racah i Ili-

rah kao obćenito, i to ni u kom drugom, vać jedino u našem narodu u nami zadržalo.....U značenju rodstva, u riči baća, baćo (brat,bratac), zasnovala se je najstarija uspomena imena "Batova" u nite obitelji. Kao što su Iliri dične svoje vodje "Batom" nazvali i tim oni tisnu svezu, koja ih sa vodjom njihovim spaja – označili: isto tako su uspomenu ovog slavnog imena i u najtišnjem obiteljskom odnašaju saćuvali. Zar nećeš u svakoj ulici množinu domovah nabrojiti, gdi sin i kći otca, strica, starijeg brata a i obiteljskog upravitelja, ma on i najmlađi bio, a također i svakog onog člana obitelji, koji se iz nje izdigao, i na ma kako svitovno ili crkveno dostojanstvo uzpeo il bogatsvom se odlikovao, ma on toliko mlađi bio, imenuje baćom. Te premako ućeni Jirićek Tatorva Langobardom daje za kralja, koji se izprid Slavena povukao onamo iztoku, ipak se ista rić, oznaćavajuća otca ponajviše u Slavena i po onih zemljah, kod Mađara i Švaba odomaćila, koja su Slaveni svojinom nazivali. U tih se krajevih nalaze ona mista, koja su u slavu Batova u svojih imenih zadržala. Kod nas je Batmonoštor, gdi su prije Mohaćke bitke rimski a poslie, oni grćkog bogoštolja redovnici stanovali: kod nas je Baća, u Baranji je Bat, Batina, Batasek. Baća, Baćo su rići slovjsenske. A znamo da gdi se danas izgovara "ć", tamo su stari Slovjeni izgovarali "št", tako n.p. današnje, gaće, pleća, staroslovjski se je izgovaralo gašti, plešti. Uzmimo sad rić baća, to

će po staroslovjskom pisati I izgovoriti se bašta, a danas se još kod Bugara otac zove Bašta, a kod Bunjevacać živa je rić baština, baštinik, što je sinonimno rići: otćinstvo patrimonium“.

KOJI SU TO SVE NARODI STANOVALI U STARINI U PANONIJI TJ. PODUNAVLJU ?

Arheolog Zdravko Matić postavio je tezu da su Panoni bili jedinstveni narod izdvojen od ilirskog etnićkog kruga i da su potomci nosilaca kulture sa urnama istoćnoalpskog i zapadno-panonskog podrućja. Osnovna karakteristika je spaljivanje kao naćin saćranjivanja.

Salmedin Mesihović, smatra da su narodi i zajednice koje su antićki pisci pripoznavali ko Panonce pridstavljali sastavni dio ilirskog kompleksa i da su baštinili odrećene zajednićke osobine sa drugim ilirskim komponentama narodima i zajednicama.. Panonska ili severno ilirska komponenta plemena je bila smištena na najprometnijem prostoru jugoistoćne Evrope, koje povezuje sridnju Evropu i Balkan. Zbog toga su ćesto bili na udaru vojni pohoda el seoba drugi naroda.

Džon Vilkes, engleski istorićar ne izdvaja Panonce iz ilirskog kruga. Uća zajednica koja je nazvana ILIRIMA (severno od Epira i Makedonije) nalazila se sa obe strane crnogorsko-albanske granice. Na severu od njih postojeći su narodi nastanjeni izmed Jadrana i Drave, koji

su govorili jezik slićan onom prvi Ilira. Pa se i ti narodi nazvali ILIRIMA, nakon osvajanja tog podrućja od strane Rimljana, nazvani su ko Dalmati i Panoni, koji uopšteno pripadaju ILIRIMA.

Kelti dolaze u Panoniju oko 500 godine pne. Do poćetka 3. vika pne. Stanovništvo Panonije se, kao, u potpunosti keltiziralo (odnosno oni su zavladali zatećenim stanovnićtvom jer su imali bolje orućeje i ratnićku organizaciju). Krajem 2. vika p.n.e. Keltska moć i hegemonija, izraćena priko keltski naroda, tj. plemena, Tauriska, Boja i Skordiska poćela je slabiti, da bi 84. godine p.n.e. Daćani pridvoćeni Bojrebistom srušili keltsku konfederaciju. Zatećene ilirsko-panonske zajednice koje su tu živile prije dolaska Kelta su obnovile svoju punu samostalnost.

U svom ratu protiv Ilira na Balkanu i Panoniji od 35-53. god p.n.e. Oktavijan je osam dana pustošio zemlju Segestana.

Otrprike u 13.viku prije nove ere, podrućje Slavonije i centralne Hrvatske naseljavali su panonska plemena. Pravili su haljine od konopljinine PANNE, po kojoj je navodno ovaj dio Dunava i dobio ime. Postoji i mišljenje da je Panonije dobla ime po drevnom bogu Panu, zaštitniku šuma i svega što u njima živi, što bi bilo slićno sa šumskim boćanstvom SILVANOM u ILIRIJI. Pop Blaško Rajić je mišljenja da naziv dolazi od slovenkog pojma PANJE, PANJ, BAN, što bi oznaćavalo gospod-

stvo, gospodarstvo u korenu, u panju. Otuda je i proizašao naziv za Baniju, Banat, i Banovinu.

Peonci su veliki narod na Dunavu. Pružaje se od Japoda do Dardanaca (Japodi se smatraju Keltima a Dardanci su živili na prostoru između Ilira i Tračana, što bi danas odgovaralo raškoj oblasti i Kosovu i Metohiji). Grci ih nazivaju Peoncima, a Rimljani Panoncima. Stalno se kroz povist i istoriju provlače strani nazivi naroda koji su živili u susedstvu Grka, a kasnije Rimljana.

Slaveni su nastanjivali Podunavlje od najstariji vremena, poduslovom da se prihvati da su oni Trako-Iliri, a koji su nastali od Pelazga, Pelasta, Belasta. Prvobitni Belasti ili Bilini, tj. Arijevci su živili na prostorima između himalajski i hindukuški planina, priko šest hiljada godina prije Hrista. Ruski istoričar Moroskin ističe da su ostali narodi bili zavidni prema Arijevcima (sam naziv označava plemenitost i sl.) bile puti, koji su nastanjivali oblast Dunaj u Hindustanu. On također navodi da su u unutrašnjosti Indije bile države Prazija, Gangazija i Sarbarska (Sarbuska), a u primorskom dilu oblast koja se zvala PANONSKA. To ukazuje na mogućnost da imena Dunava i Panonije (Bunonije) nose porijeklo iz Hindustana (ili obratno). I u indijskim zemljopisnim kartama ima imena slovenskog značenja: npr. Kovilje, Žitomir, Mala Bara, Bila Zora (Bila Zora danas a i za vrime rimljana u Makedoniji), Grad, Pra-

men, Drvar, Morava, Drava i dr. Znači ovi Belasti ili narod bele puti (Bilini) su se pojavili u Indiji iz pravca današnjeg Pakistana, Avganistana, Dagestana, Ajrastana, tj. Irana, sve ove zemlje u sebi sadrže pojam STANA, tj. staništa nekog naroda, što je danas očuvano u jezicima svih Slovena, ko stan, stanina i stanište tj. stalno pribivalište naroda. A u sanskritu jeziku ti arijevaca isto to znači, što i kod Slovena, pa je HINDUSTAN, stanište Hinda. Po Moroskinu ruskom istoričaru masovno iseljavanje naroda bile puti uzrokovana je najezdom naroda tamne puti (Varanjasima kako su ih arijevci nazivali, vrane puti), koji su ih nemilosrdno pljačkali. Miloš Milojević, za vrime komunizma zabranjeni istoričar u svojoj knjizi ovako obrazlaže to iseljavanje arijevaca:

“Mi smo kazali: da je nekada živio srpski narod u Indiji, i da je se otuda iselio zbog navale crnih naroda. Pod imenom i navalom ovih naroda, pre svega podrazu mevamo crno, etiopsko, mongolo-mandursko-finsko-crnožučkasto pleme, gde svrstavamo i prastare Kineze, kao rođake nekadašnjih crnih, afričkih i svih ostrvskih naroda”... Prvi pokret i potisak srpskih plemena bio je od strane Kineza, u kome su se preko tri do četiri hiljade godina neprestano borili, dokle Kinezi nisu nagnali Srbe u današnji Sibir, a iz ovoga ih docnije dalje krenuli; te oni naseliše zemlje oko Kaspiskog, Azovskog i Crnog mora, u Jermeniji, Rusiji i Germaniji, a ne-

što i u Švedskoj, Belgiji i Francuskoj i tu se sučeliše sa drugim Srbima došavši iz Afrike. Ovaj prvi potisak dugo se je borio sa Kinezima i ostalim narodima turske, mongolske i mandursko-finske rase, pa je u ovoj borbi i najdalje tj. najdocnije svoje grupe slao u Evropu, koju je takođe pre svih sadašnjih i bivših njenih naroda zauzeo.

Prvo doseljavanje na Balkan ovi indoevropljanja, koje Miloš Milojević naziva starim Srbima, registruje, egipatski naučnik Klaudije Ptolomej u svom dilu Geografija, da u Panoniji, kod stare i svete reke Ister (Dunav, Dunaj), u Posavini, postoji grad-naselje koji se zove Serbinos (današnja Gradiška ili Pečuj). Kako on biluži i ime grada Serbinum (SARBUNUM) u Panoniji, sasvim se da zaključiti da je tu u to doba živila starosedilačka zajednica, prije dolaska mongolo-mandursko-finskih naroda (Huni, Ugari, Avari, Tatari, Pečenjezi, Kumani i dr.).

Milan Budimir i Radivoje Pešić su povezali stare Pelaste, Srbe i Etrurce, pod jedinstvenim kodom Rasenske, Raške kulture, locirane na panonsku oblast, basen podunavlja i vinčanski areal. Pa bi RASBUNI, SARBUNI mogli biti RASABUNA ili narod BUNA (ili rasa Belasta, Bilina) civilizacija rondonačelnik jedne trajne ljudske svitlosti, kako ističe dr Radivoje Pešić.

Starobalkanski etnik SIGUNOS povezan je sa staroilirskim SIBUNA, etimološki, a tako i

antropogeografski stoji u vezi sa plemenom Kimbera ili Kimerana koji se spominju u antičkoj Tripoljskoj civilizaciji i donjem Podunavlju. I tu se vidi kako su na ove nazive uticali Grci, pa onda Rimljani.

Milan Budimir zastupa Herodotovu po starini najubedljiviju teoriju, da su Etrurci ili Rasi, Raseni došli na apeninsko poluostrvo iz zapadne Anadolije (danas Turska, u kojoj i dan danas ima potomaka arijevac, a to su Kurdi, koji su izloženi vikovnoj asimilaciji, a oni su na tim prostorima bili prije dolaška Turanaca), a realnost veza sa Slovenima i Tripoljskom civilizacijom, potvrđuju prije svega teonimije ili sveta imena uopšte, a naposlitku za pojedina božanstva. Koleracija između Etrurskih i slovenski božanstava u paleolingvističnom pogledu, zadivljujuća je.

Etrurski Jupiter ili Zevs – Tin (ia), istovetan je sa srpskoslovenskim ili južnoslovenskim din, dan (“Zbog grčkih koradikala Dios i Domater dozvoljena je i fonetski potpuno opravdana pripadnost imena Dajbog i Dajbabe (singular !) leksičkoj grupi dies Tin Juppiter”). Vertimnus kao glavno rasensko božanstvo istovetan je sa slavenosrpskim Vladha ili mlađim Lada (kod Šokaca u folklornim obrednim ritualima saziva se Vlado mili, ladole mile, tj. obred kod ladarica). Etrursko-rimski Mars isti je semantički ko naše junak, a Turms ko rasenski Merkur ili Hermes grčki, pelastički (kimerska) sembersko (trački)

Imbros, najposrednije je koradikalisan sa srpskoslovenskim Tulmaču, a to je prema leksemskom minimum tel- “jasan, svitli”, i (s) ter/ (s) tel – “prostrt, svitli, vidan” što i znači lidijski Atramon i slovenski Svarog (u starini se Zageb, prema Sabljaru, zvao “Soroga” – Svarogov grad (Bel Zagreb grad).

Pelasti, Pelazgi, Belasti su protoindoevropski narod unutar čijeg okruženja obitavaju srpski Sloveni kao Protosloveni. Sa kom su zajednicom oni u miksologiji, a to međusobno jezičko prožimanje ustanovljava im identitet u istoj miri, u kojoj pokazuje i da im je postojbina Donje Podunavlje, kao i Podnjeparsko Zakavkazje duboko u starinu. Ovu vinčansku, odnosno pelašku kulturu ili kulturu ksilotektonskih Šafarikovih Budina, tj. svitlih ili biloputih belasta, po kojima je i Budin, tj. Budim dobio ime, a kod Bunjevaca prezimena, Budanov, Budanović, Budimac, Budimlić, Budinkić, Budović, Budinković, Budimović, Budinčević, Budimčević, Bilić, Bilanović, Biletić, Bili, Biličić, Bilinov, Bilobrčković, Biloušić, Bilinović, Biljanski, Bilandžić, vode korena od njih, jeste protoindoevropska i autohtona u Staroj Evropi, tj. Panoniji.

Stoga Budimir piše: Oblik Srbin pritpostavlja stariji oblik Simbin..... tako su koradikalna imena i imenice Srbljin, sebar i klasični članovi te leksičke grupe Sibones, si (m) bune (i tako se dolazi do etnonima BUNI). To bi značilo da se

u podunavskim Sigunima, ko i u tračkim zibunthides, mož naslućivat slovenski apelativ.

Drevni stanovnici Podunavlja su bili i Abiji, koji uslid svoje pravednosti i nenasilja nisu učestvovali u Trojanskom ratu, kako nas to obaveštava Homer. Abiji kao podunavski nomadi, koji su se pretežno ranili sa mlikom, i proizvodima od njega su po opisu Homera bili najveći čuvari pravde. Samo njihovo ime etimolog Hessija izvodi iz pelaške riči – abos, “kola”, pa bi Abiji bili oni koji se voze kolima. Njevo ponašanje podsica na navedeni opis Slovena kod Teofrakta Simokate. Kasnije se izmed Tise i Dunava pojavljuju novi indoevropljani SARMATI, koji su se isto vozili sa kolima.

SARMATI (Sauromati, Saurobati, Sarbati, Rasamati), je naziv, tj. su nazivi za brojna Iraniska tj. arijevska plemena, koje prvi put pominje Herodot u 5. viku prije n.e. pod imenom SAUROMATA. To su zapravo indoevropski narodi sa iranske visoravni. Njihov prvobitni jezik bio je srodan avesti, a on je srodan sanskritu. Znači Sarmati su na ovim prostorima prije Huna, arheološka nalazišta njihova su na području Subotice, Verušić, Madaraš, na mistu gdi je sagrađena azotara, i to veliko nalazište je zatrpano. U pridgrađu Subotice nalazi se prostor koji se zove JASIBARA, što asocira na sarmatske Jase ili Jazige. Jasi su se dosta dugo odupirali ugarskoj asimilaciji. Ugari su nastojali da zatru sve tragove starosedelačkih naroda

Panonije, što asimilacijom, što fizičkim istrebljenjem. Međutim, genetskim istraživanjem ustanovilo se da Mađari imaju duplo više slovenskih gena R 1 a nego Srbi. R 1 a, halpogrupa u Pešti dostiže 60%, a toliko imaju Poljaci i neki dilovi Rusije. Ako se doda i nešto dinarske I 2 halkogrupe možmo zaključiti da je Pešta uglavnom slovenski grad po pitanju genetike. Tragove starosedelaca nalazimo ne samo u genetici već i u nazivima mista i županija. Naprimjer Zala županija (Zla županija), Balaton (Blatno jezero), misto Tihanj na tom jezeru. Bačko-bodroška tj. Bačko BODRIČKA županija se zove po Bodrićima koji su oko 800 godine naše ere se sa severa naselili na ovo područje, nije isključeno da su i njihovi susedi LJUTIĆI došli sa njima, pa je moguće da se naselje Ljutovo zove po njima. A postoji i prezime Ljutići, što na ugarskom jeziku ne znači ništa, ali na slovenskom, neki ljuti, bisni narod.

Ugari su po genetskom istraživanju zadržali karakteristike svitile kompleksije, naročito oni oko Budima i Pešte, asimilujući u sebe zatečene starosedeoce Panonije. Aleksandar M. Petrović u svojoj knjizi opisuje osobine tih naroda : slidi citat:

“ Kako je ime “ Budini očigledno apelativ od “biti budan“, i kako Šafarik kaže, pozivajući se na Herodotov izveštaj o velikom plemenu veoma plavih očiju i riđe kose, te da grade kuće i hramove od drveta, kao i da u starosedeoeci stočari, koji

se hrane hlebom i bave vrtlarstvom; daklem pozivajući se na izveštaje o svetloj kompleksiji i ksilotetkonici koju prati gostoljubivost dopuštanje pridošlicama da slave boga Dionisa, Šafarik smatra da su oni, isto kao i Neuri brodari, - slovenski živalj. I Ptolomej u svojoj Geografiji iznosi: “Opet, između Peukina i Bastrana Karpijana, iznad kojih su Gebini, žive Bodeni /Budini/. Njih spominju Pomponije Mela u kontekstu da Budini Gelonci nastanjuju drvene gradove, i Plinije: Od Tafriisa se dalje protežu naslanjajući se na Auhete i počinju (rastu): ---Neuri, koji su kod Boristena (Dnjepra), Geloni, Tusageti, Budini, Basilide i plavičaste kose Agatirsi.”

Međutim evo šta u svojoj razpravi Antunović navodi u vezi kontinuiteta starosedelaca, tj. njihovih ostataka koji se asimiluju u Ugare tj. Mađare. Citat:

“Ja se ne usuđujem ni jednom stopom koraciti dalje od petog vika, da u Slavenu potražim Bunjevca i Šokca sve dokle dok nije kasnije mah preotelo ime Hrvata i Srbina. S moje strane ostavljajući Slobodan prostor onim, koji još uvijek teže sa diobom jezičnom, da nas po volji ukrašuju jednim, il drugim imenom. Jerbo polazeć onamo današnjom Srbijom, Hrvatskom i Dalmacijom i Bosnom, svagdje sam naišao nalikom i stasom, po načinu življenja i nošnje uz jedne obiteljne i dužtvene običaje, jedan te isti jezik, jednaka imena i prezimena po krvi rođenu braću zvali se oni Hrva-

tom ili Srbinom. A to su mi tvrdili oni, koji su Hercegovinu i Crnogoru proputovali, i o narodu u tih zemaljah pribivajući. Pa sam se u dnu srca uvirio: da onaj tko nas dvoji, može biti veoma učen. Al' u njemu niti će Srbin, niti Hrvat ikad naći prijatelja. Dakle bili naši pradjedi Bodrići il' Anti, a oni u Šokaca, Succil' Sagaste, kako stariji mniju, meni je svejedno, sbog onog velikog uzroka, što ja vierovatnijeg porikla, po mojih slabih sila nesmiem da idjem tražiti. Bivši sasma već i tim zadovoljan, što nalazim u povistnici: da su naši pradjedi ovuda već tada stanovali, kada su Madjari ovamo nadošli, te su bile, kako nam listine u Arhivi Bečkih sahranjene pokazivaju: već u doba prvih kraljevah mnoge obitelji sbog njihovih gradjanskih i vojnih kriposti oplemenjene, pa su sudbinom naše mile domovine ravnale.”

Biskup Ivan Antunović pokušava istorijski da Bunjevce i Šokce veže za starosedeoce Panonije koja u njegovo vreme postaje domovina Ugara koji su se odvojili od Austrije, al i domovina Slovena tj. Hrvata, Raca, Bošnjaka, Bunjevaca, Šokaca, Totova, koji su u takvoj Ugarskoj postali manjina izložena asimilaciji od strane Mađara, kojima nije odgovaralo da ima ostataka starosedelaca Panonije, koju oni sada zaokružuju sa 64 županije.

**Sastavio: Mandić Mijo,
dipl. inž. arh.**

NARODNE IGRE BUNJEVACA

Nakon vikovni seoba većina Bunjevaca se naselila u Bačkoj, tačnije u okolini Subotice, Sombora, Segedina i Baje, a jedan dio je osto u Liki. Bački Bunjevci se prema mjestu življenja mogu grupisati u tri grupe: salašare, seljane i varošane. Do prid kraj 19. vika živili su u zadrugama (od 20 do 40 članova) na čijem je čelu bio domaćin koji je upravljao svim pokretnim i nepokretnim imetkom brinući se o svakom članu. Živio je u varoši el selu, a ostali članovi su bili smišteni po salašima i pustarama. Činjenica da je opstanak Bunjevaca zavisio od bačke ravnice, zemlje, i njeni plodova uticala je i na običaje i obridnu praksu Bunjevaca. Zimski dio godine karakterišu skupovi pod nazivom Prelo. U prošlosti su se pod ovakim nazivom podrazumivala dva skupa: ženski sastanak na kome se prelo, pivalo i veselilo i gostovanje divojke od devet do trideset dana u rodbini el prijatelja. Danas se pod pojmom prelo podrazumiva skup za Poklade na kome se veselilo i igralo. Početak lita obiluzivan je ophodom Kraljica koje su obilazile kuće pivajuć kraljičke pisme i igrajuć drugog dana Duhova - Dova. Kraj agrarne godine obiluzivan je proslavom završetka žetve - Dužijancom.

Posebno mjesto u životu Bu-

Записи игара

Гајдашко коло

njevaca zauzima Svadbe.

Navedeni običaji: Prelo, kraljice, dužijanca i svadba bili su glavne prilike u kojima su se izvodile bunjevačke igre. Osim toga igralo se kad god je bilo prilike za to. To su najčešće bili skupovi pod nazivima: Skupština, kolo koji su organizirani nediljom, a inicijatori su

bili imućni pojedinci ili velike familije. Igralo se kod suvača - mlinova koje je pokretala zaprega, u velikim sobama po kućama, na ćoši, u kafanama, a u posljednje vrijeme i po raznim domovima.

Osnovni igrački repertoar Bunjevaca čine igre: gajdaško kolo, veliko bačko kolo el malo

bunjevačko kolo, babačko kolo, divojačko kolo, momačko kolo, ćuć kolo, priti se kolo el mazuljka, stari rokoko, novi rokoko, kisel vode - jastuk stanca, tandrčak, srdim se dušo, sirotica, igrala bi dere, cupanica, keleruj, Bože daj... Muzička pratnja igara Bunjevaca ne razlikuje se od pratnje igara ostali stanovnika Bačke. U prošlosti igru je pratila svirka gajdi. Vrimeom gajde zaminjuju tamburaši i tamburaće ostat "kultni muzički instrument" za Bunjevce. Poslidnji godina igre prate i harmonikaši što će svakako imati uticaja i na

samo izvođenje bunjevački igara.

Frula se ko pratnja igrama može pojaviti kod čobana el dok se uči igranje. Osim posibnog bunjevačkog igračkog repertoara, bunjevačke igre odlikuje i posiban stil igranja. Dobar igrač iz kolina veze, iskvrcava a gornji dio tila miruje. U toku samog igranja postoje brojni ukrasi koji jednostavno "izviru" iz samog igrača, tako da se stiče utisak da svaki pojedinac improvizuje mnoge ukrase na sebi svojstven način, ali se ipak pri tom individualnom kićenju igre

zadržava kolektivni stil igranja. Igračice igraje sasvim drugačije. Kod nji nema većeg pomicanja po prostoru, ne odvajaje se od tla, kras i dostojanstvo a kao i kod igrača gornji dio tila miruje.

Njevom dostojanstvenom držanju dosta doprinosi nošnja koju odlikuje veliki broj sukaranja i podsukaranja dugi skoro do tla. Oblici bunjevački igara su veoma raznovrsni. Postoje zatvorena i otvorena kola, igranje u parovima i trojkama sa brojnim figurama. Najviše figura ima u igri momačko kolo i postoji izvestan redosled kako se izvode. različiti oblici igre nameću i različito držanje igrača. U kolima otvorenim el zatvorenim, igrači hvataju igračice za svileni pojas - igrač, a one nji za ramena.

U parovnim igrama postoje raznovrsniji načini povezivanja igrača što zavisi sa koje strane se nalazi igračica i kako su postavljeni izmed sebe. Igranje se učilo najčešće uz odrasle, odnosno na igračkim skupovima kada su dica obrazovala svoje kolo u okviru kola odrasli.

Napomena: za sve navedene igre postoji trajni zapis Bunjevački igara koji je zabilužio Centar za proučavanje narodni igara Srbije, FMU, Beograd. Direktor centra je bila prof. dr Olivera Vasić, a pridavač Miroslav Vojnić Hajduk Marača.

Момачко коло

tekst sastavio:
Miroslav Vojnić Hajduk
Marača

Дивојачко коло

Musical score for 'Дивојачко коло' (Divojачko kolo). It features a single melodic line on a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The score is divided into four systems, each containing a single staff. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. A 'var.' (variation) section is indicated at the bottom right of the score.

102

Стари рококо

Musical score for 'Стари рококо' (Stari rokoko). It features a single melodic line on a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The tempo is marked 'Lagano'. The score is divided into two systems, each containing a single staff. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. Two variation sections are indicated: 'var. 1' and 'var. 2'.

Нови рококо

Musical score for 'Нови рококо' (Novi rokoko). It features a single melodic line on a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The tempo is marked 'Moderato'. The score is divided into two systems, each containing a single staff. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. Two variation sections are indicated: 'var. 1' and 'var. 2'. The score concludes with a double bar line and a repeat sign.

Тандрчак

Musical score for 'Тандрчак' (Tandrcak). It features a single melodic line on a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The tempo is marked 'Allegretto'. The score is divided into two systems, each containing a single staff. The notation includes various rhythmic values, accidentals, and dynamic markings. A variation section is indicated at the bottom right of the score.

NACIONALNI PRAZNIK BUNJEVACA 25. NOVEMBAR DAN VELIKE NARODNE SKUPŠTINE SRBA, BUNJEVACA I OSTALI SLOVENA

Ove godine zbog pandemije sa virusom covid - 19 izostalo je svičano obilježavanje jednog od četiri nacionalna praznika bunjevačke nacionalne manjine Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena, 25. novembar. Prija 102 godine veliku ulogu su imali Bunjevci i Bunjevke na stvaranju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Zafaljujući Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine sada se opit u sridnjim školama uči bunjevački jezik, ko prija 102 godine, kao izborni pridmet.

Prija 102 godine, međ 757 delegata koji su odlučivali o sudbini ovi krajeva, bilo je 84 delegata iz bunjevačke zajednice med kojima je bilo i tri žene, a oni su zajedno doneli odluku o prisajedinjenju Kraljevini Srbiji, odnosno kasnije i o stvaranju zajedničke države svi južni Slovena – Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

Pokrajinska vlada čestita građanima Vojvodine 102.

godišnjicu prisajedinjenja

Pokrajinska vlada čestita svim građanima Autonomne pokrajine Vojvodine 25. novembar – datum od pokrajinskog značaja i dan na koji je, prija 102 godine, Velika narodna skupština u Novom Sadu donela odluku o prisajedinjenju Vojvodine Kraljevini Srbiji.

Odluka o prisajedinjenju koju je 25. novembra 1918. godine jednoglasno donelo 757 poslanika Velike narodne skupštine, najvažniji je događaj u istoriji Vojvodine i jedan od najznačajniji događaja za Srbiju u celini. Tog dana ostvareni su vekovni snovi srpskog, ali ne samo srpskog naroda, o slobodi i ujedinjenju i definitivno promenjen tok istorije.

Upravo zbog tog je Skupština AP Vojvodine, na inicijativu Pokrajinske vlade, 2018. godine donela odluku da se 25. novembar obilježava ko datum od pokrajinskog značaja i ustanovila niz pokrajinski priznanja, uključujući i ono najviše – Nagradu „Mihajlo

Pupin“.

Tokom više od sto godina u slobodi Vojvodina je, ko integralni dio Republike Srbije, sačuvala i izgradila važne institucije i u svim oblastima društvenog života stvorila uslove za punu ravnopravnost i prosperitet svi oni koji u njoj žive.

Stoga, na ovaj dan još jednom odajemo počast velikanima poput Svetozara Miletića i Jaše Tomića, koji su svojom snagom, hrabrošću i istrajnom borbom stvorili uslove za donošenje odluke o prisajedinjenju. Istovremeno, pamtimo i obilježavamo i slavne pobjede srpske vojske u Prvom svitskom ratu, koje su omogućile dolazak slobode i na ove prostore.

Zbog epidemije kovida - 19 tradicionalna svečana akademija posvićena prisajedinjenju Vojvodine Kraljevini Srbiji nije održana, a Nagrada „Mihajlo Pupin“ i ostala pokrajinska priznanja biće uručena naknadno.

Pripremila: Sandra Iršević

BRAĆA UVEK I UVIK ZAJEDNO

Sad već tradicionalno povodom ulaska srpske oslobodilačke vojske u Suboticu 13. novembra 1918. godine u 18:35 časova, održava se manifestacija “Braća uvek i uvik zajedno” u organizaciji Srpskog kul-

turnog centra “Sveti Sava”, Bunjevačkog kulturnog centra i Bunjevačke matice, Grada Subotica i Udruženja ratni dobrovoljaca 1912-1918. godine i njevi potomaka i poštovalaca. Ove godine zbog

pandemije sa virusom covid 19, održana je uz poštivanje svi propisani mira. Intonacijom himne Republike Srbije „Bože pravde“ i bunjevačkom svečanom pismom „Podvikuje bunjevačka vila“ počić-

la je akademija “Braća uvek i uvijek zajedno”.

Svičanoj akademiji “Braća uvek i uvijek zajedno” prisustvovao je ispred grada Subotice, Srđan Samardžić, član Gradskog vića za oblast privrede, podsitiivši na značaj 13. novembra 1918. godine. U svom obraćanju prisutnima, on je kazao da su na tlo Subotici stupili solunski junaci. On je podsitio da je doček srpske oslobodilačke vojske bio veličanstven i da je bilo čak i Mađara koji su pozdravljali srpske vojnike.

“Uveče se, na svečanom prijemu, prvi put u subotičkoj javnosti čula himna „Bože pravde“. Važno je uvek ponosno reći da od srpskog vojnika u gradu nije niko stradao. Pukovnik Vladislav Krupčević, prvi komadant grada, subotičkom novinaru Josipu Šokčiću rekao da ono što je doživeo od subotičkih Bunjevaca ne može da

se opiše, niti zaboravi. Svedočio je da su mu vojnici govorili kako su izneli glave iz mnogih ratova, ali su ih kod Bunjevaca načisto izgubili. Toliko je bilo neprestano gostoprimstvo, ljubav i poštovanje koje im je ukazano od bratskog naroda u Subotici. Tako je isto i regent Aleksandar Karađorđević, napuštajući Suboticu posle trodnevne posete 1919. godine, poverio gradonačelniku Matijeviću da će mu boravak u našem gradu ostati najlepša uspomena. Večerašnja manifestacija je najbolje podsećanje na ove slavne dane i dragom mi je što se, uz podršku Grada Subotice, ona održava bez prekida“, reko je Samardžić.

Da podsitimo, prema popisu stanovništva iz 1919. godine u Subotici je živilo preko 65.000 Bunjevaca. Pridsidnik “Bunjevačke matice” Veljko Vojnić u svom govoru osvrnio se na značaj prisje-

dinjenja Srbiji Bačke, Baranje i Srema 25. novembra 1918. godine u Novom Sadu i ulozi Bunjevaca. On je istako da iako ne piše u Ustavu Republike Srbije, bunjevački narod se smatra konstitutivnim.

“Bunjevački narod se smatra konstitutivnim i nisu prestale ošte asimilacije našeg naroda. Svedoci smo da je Hrvatsko nacionalno veće pokušalo da Ivana Antunovića, koji je znameniti Bunjevac i najviše učestvovao u preporodu za bunjevački rod, da ga proglase za Hrvata, iako se on tako nije izjašnjavao. Hvala svima onima koji su sprečili da se takva sramota dogodi u Subotici. Znamo da je naš gradonačelnik bio protiv toga i moram podsitiiti da prvi koji su zatražili podizanje spomenika su bili Bunjevci i Bunjevački nacionalni savit 2013. godine. Sećamo se slavnih dana za srpski i bunjevački narod, a borbu za svoj identitet

porid nas, vodi i srpski narod i tu borbu ćemo izvojevati zajedno”, kazao je Veljko Vojnić, pridsidnik “Bunjevačke matice”.

Prisutnima se obratio i Mile Tasić predsednik Upravnog odbora SKC „Sveti Sava“, a u kulturnom programu izvedena je duodrama „Arhangelov Vojnik” po tekstu Momčila S. Trifunovića.

POLOŽENI VENCI NA ŽELJEZNIČKOJ STANICI I SPOMENIKU JUNACIMA PALIM ZA OSLOBOĐENJE I UJEDINJENJE 1912-1918

Povodom 13. novembra 1918. godine, kada je srpska vojska ušla u Suboticu i donela vesti o pobeđi u Velikom ratu položeni su venci na spomen ploču na Železničkoj

stanici i spomenik „Junacima palim za oslobođenje i ujedinjenje“ na Puškinovom trgu.

Tačno u 18 časova i 35 minuta srpska vojska predvođena potpukovnikom Antom Živulovićem i majorom Mihajlom Bodijem vozom je stigla u Suboticu.

“13. novembra prostigla je u Suboticu srpska oslobodilačka vojska i dočekana od strane srpskog, bunjevačkog i svih slovenskih naroda ovde u Subotici sa oduševljenjem. Kako kažu doček je bio pripremljen i nezapamćen. Svake godine je sve značajnije da obeležavamo ovaj datum, jer vidimo kakve su prilike u svetu”, rekao je Milan Vukelić, pridsidnik Udruženja boraca 1912-1918, njevi potomaka i poštovalaca.

Kod Spomenika junacima palim za oslobođenje i ujedinjenje

1912-1918. za pale borce parastos su služili arhijerejski namesnik subotički, protoprezviter Dušan Đukić, i otac Gordan Uvalić, paro aleksandrovački. Istorijski čas održao je član Udruženja ratni dobrovoljaca 1912-1918. godine i nj potevi pomaka i poštovalaca, poudružnice iz Bajmoka, Dragutin Lukić.

S.I.
foto: subotica.com i
Siniša Kopunović

SOMBORSKA STRANA

IZLOŽBA I CILODNEVNA RADIONICA SLAMARENJA

Nakon serijala radionica slamarenja koje su realizovane u periodu od juna do novembra meseca, održana je "Izložba i celodnevna radionica", u subotu, 7. novembra 2020. godine u galerijskom prostoru UG "Bunjevačko kolo" Sombor u organizaciji udruženja.

Izložbu je otvorila podpridsidnica UG "Bunjevačko kolo" Sombor, Aleksandra Medurić Kalčan, koja je tom prilikom kazala da se zbog epidemiološke situacije odustalo od realizacije manifestacije "Bunjevačka Dužionica 2020."

Međutim, realizovan je važan dio manifestacije koji podrazumeva 15 održani radionica slamarenja, koje su krunisane cilodnevnom radionicom i izložbom. Na izložbi je poseban akcenat stavljen na ukrase od slame koje su članice slamarske sekcije pripravile za ukrašavanje učesnika Dužionice, risara, bandaša i bandašice.

Isprid Grada Sombora, događaj je posetila zamenica gradonačelnika, Ljiljana Tica, koja je tom prilikom naglasila da udružnje niguje posebnu umitnost koja odražava

duh Vojvodine, te da je izuzetno važno što umitnice slamarenja čuvaju, niguju i prenose na dicu ovu specifičnu umitnost.

Posetioci su imali priliku da vide slike, čestitke, minijature, suvenire, ukrase i cvitove od slame, ko i da učestvuju u radionici, te se upute u osnove slamarenja.

Ovaj projekat je podržo Pokrajinski sekretarijat za propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Grad Sombor.

**UG "Bunjevačko kolo"
Sombor**

BUNJEVAČKI JEZIK U SRIDNJIŠKIM ŠKOLAMA

Ova škulska godina je po mnogo čemu drukčija od prošle. Nastava na daljinu prominila je dačke navike, neki kažu osavremenila, a oni koji su uključeni u proces obrazovanja, smatraje da je donela suštinske promine u svemu što čini dački život posebnim.

Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture od ove škulske godine izučava se i u sridnjim školama. Nakon izvršenog anketiranja sridnjoškolača nji tridesetak se izjasnilo da bi volili pohađati nastavu bunjevačkog jezika. Konkretno časovi se drže u tri sridnje škole Tehničkoj školi "Ivan Sarić", Hemisko – tehnološkoj i u Politehničkoj školi. Budući da je rič o izbornom pridmetu nastava se ne održava u nepo-

sridnom radu sa učinicima već priko gugal učionice.

Planovi, kada je rič o ovom predmetu, bili su veliki. Osim redovni časova, planirani su i jednomisečni susriti učinika i njevi pridavača. Od početka škulske godine održana su dva ovaka sastanka. Prvi u septembru u Bunjevačkoj matici di su pridsidnica Bunjevalkog nacionalnog savita dr Suzana Kujundžić Ostojić i pridsidnica Odbora za obrazovanje Jadranka Tikvicki pozdravile okupljene dačke i pridstavile im pridmet i njegovu realizaciju. Drugi susrit je bio u oktobru, tad je organizovan odlazak u Vinariju „Zvonko Bogdan“ i obilazak Salaša „Zvonko Bogdan“. Ovakvi sastanci su od višestrukog značaja jel

omogućavaju da se nastavni sadržaji povižu sa svakodnevnim životom. Nažalost, trenutno ovaj vid sticanja znanja nije moguće sprovest u dilo zbog epidemiološki mira.

Sridnjoškulci su mladi ljudi koji prija svega žele da otkriju i razvijaju svoj talenat i da se oprobaje u raznim veštinama. Zato je tu bunjevački jezik, da jim sve to omogući, ostarivanje u pisanju literarni radova, novinski članaka i izradi umetnički pridmeta od slame i kuruzovine. Ostaje nam samo da se nadamo da će se u skoršnjoj budućnosti život vratit u normalu kako bi se zacrtani planovi mogli ostvarit.

Jadranka Tikvicki

“KLUPČE” GRAMATIKA ZA PRVI I DRUGI RAZRED ZA DICU KOJA POHAĐAJE BUNJEVAČKI JEZIK

Svitlost dana ugledalo je i “Klupče” gramatika za prvi i drugi razred za dicu koja pohađaje izborni pridmet Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture.

Da se podsitimo, kada je prvi put štampana na gramatika „Klupče“. Štampana je 2014. godine i to na ćirilicnom pismu, jer tada Bunjevački jezik nije imo standard.

„Prošli put kada je bio na ćirilici bili smo “jako popularni” od Srbije do Savita Evrope, pa evo i sada mogućnost da ponovo budemo popularni. Ruža Josić naša učiteljica koja pri-

daje na bunjevačkom jeziku pripravila je "digitalni" bukvar i bunjevačku slovaricu uz pomoć koje dica lakše mogu naučit pisati, a u današnje vreme većina dice dolazi u školu poznavajući oba pisma. Zato virujem da neće biti veliki problema za usvajanje oba pisma", rekla je pridsidnica Bunjevačkog nacionalnog savita, dr Suzana Kujundžić Ostojić.

Jedna od autorki gramatike "Klupče", Ruža Josić, objašnjava da se najviše promena odnosi na latinično pismo, a komentarišući sadržaj kaže da je udžbenik sastavljen iz lekcija di su

objašnjeni pojmovi, a tekstovi su prilagođeni uzrastu. Zadaci su raznovrsni i zanimljivi.

Porid tog, pripremljen je dodat materijal kako bi dica brže savladala latinicu. Pridsidnica Odbora za obrazovanje pri Bunjevačkom nacionalnom savitu, Jadranka Tikvicki, uz osmih kaže da je srićna što pridaje u Osnovnoj škuli "Pionir" u Starom Žedniku.

"Radim sa dicom od prvog do četvrtog razreda i to u neposrednoj nastavi. Oni nisu prišli na online i smatram da je to jako dobar izbor, jer rad sa tako malom dicom priko računara i razni internet platformi neće dati dobre rezultate,

jer mi nji moramo da motivišemo da oni i dogodne izaberu naš predmet. S druge strane svako učilo jako mnogo pomaže pridacima i to je neprocinjiva vrednost. Doći do dobrog učila i sastaviti i napraviti dobro učilo nije lako, jer treba jako puno volje, rada, razumevanja i podrške. Možete da imate ideje i volje ali ako nemate podršku teško ćete ji realizovati", objasnila je Jadranka Tikvicki.

Gramatiku "Klupče" izdo je Zavod za udžbenike i nastava sridstva Beograd.

S.I.

Škola i korona

Ove godine škulska godina je započela sa maskama i dolascima u školu svake druge nedilje. U početku mi đaci smo se na niki način radovali što smo rasterećeni od obaveza, al kako je vreme prolazilo naša radost je polako nestajala. Teško je postić dobre rezultate brez odlaska u školu. Taman pomisliš da si sve svatio, a onda ti stigne tuška materijala i ti gledaš i ne viruješ šta te je snašlo. Triba to sam obradit, naučit i slideće nedilje pokazat znanje u škuli.

Nastava na daljinu je nešto sa čim smo se prolitos prvi

put sreli. Da li je dobra? Mišljenja sridnjoškulaca po tom pitanju su podiljena. Oni koji se plaše da će se zarazit njima ovaj vid ućenja odgovara, dok oni odvažniji i nepoverljivi teže prihvataje nova pravila. Jedno je cigurno, došla su nika nova vrimenta za škulu i nas đake.

Što se tiče atmosfere med omladinom ona se nije toliko prominila. Ima oni koji su pristali izlazit i nalazit se u velikim grupama, a neko licina se ne mož odrić grada i izlazaka. Iako su izlasci u kafice i noćne klubove gotovo

priko noći pristali da postoje, partimanijaci se i dalje sastaju na kućnim žurkama.

Na kraju treba kazat da se i mi, sridnjoškulci, pomalo plašimo korone. Nije ni mana svedno da svaki dan budemo okruženi velikim brojem ljudi, kogod bi od nji mogo bit zaražen. Nije lako ni đacima koji putuju ulazit u pune autobuse. Najmanja su briga kafici. Kad bolest nestane lako ćemo se u njima nać i podić času uzdravlje.

Katarina Barta
TŠ „ Ivan Sarić“

FORMIRANJE ETNO-NACIONALNOG IDENTITETA BUNJEVAČKE OMLADINE

Uvod: istraživački problem i teorijski okvir istraživanja

Uvid u demografske i socio-kulturne procese u bunjevačkom narodu, razumivanje procesa promjena njegove kulture el akulturacije, neophodni su za nalaženje načina očuvanja i razvoja etnički i nacionalno identifikovani Bunjevaca. Brez razvijeni kulturni, naučni i politički institucija, sposobni za izgradnju nacionalnog identiteta, Bunjevci zaostaju iza drugi manjinski nacionalni zajednica, a pogotovo iza većinski titularni naroda. To je razlog ubrzane „prirodne asimilacije” (I.Feher) i depopulacije ovog malog naroda. Sadržinski taj proces znači kulturno zakrčljavanje i utapanje el asimilaciju u kulturu razvijeni okružujući društava.

Za razumivanje akulturacije važna je povezanost etničkoga nacionalnog identiteta. Etlički je identitet rezultat dugotrajnog građenja kulture, čuvanja i modernizacije sazvižđa normi ponašanja, vridnosti, uvirenja, stavova, običaja nastali tokom narodnog života u posebnim prirodnim i društvenim okolnostima uključujući migracije i specifičnu mešavinu kultura. Narodi koji su dugo bili pod

pritisikom i svoje stvaralačke snage posvićivali elementarnom opstanku, obično su brez društveni mehanizama (institucija) kojima se mogu razvijati elementi etničkog identiteta neophodni za integraciju u šire procese napridovanja okolnih društava. Kad se taki narodi nađu u istorijskoj poziciji, koja otvara mogućnosti integracije, taki pritom zahtiva od njeve elite velik istraživački i obrazovni napor u izgradnji usklađenog odnosa etničkog i nacionalnog identiteta: u stvaranju unutrašnje etničke solidarnosti i razvijanju stvaralački potencijala za kooperativni neimarski nastup sa okružujućim narodima. Tako shvaćena nacionalna obnova, solidarizacija etniciteta i otvorenost dinamičnom okruženju, ključni je problem s kojim se susreću mali narodi. Obadvi jednostranosti: izgradnja nacionalnog identiteta, brez usklađeni promina etničkog identiteta, ko i nastojanje da se unapriđe nje naroda postigne samo korekcijama etničkog identiteta, brez razvijanja neophodni modernizacioni komponenti nacionalnog identiteta, teško mogu doprinit opstanku i razvoju ma-

li naroda, čak i u okolnostima multikulturalnosti ko manjinske politike u okružujućem društvu.

Kad znamo da se rad na izgradnji nacionalnog identiteta mali naroda svodi na rišavanje naznačenog dvodimenzionalnog identitetskog problema, pristup istraživanju formiranja identiteta zahtiva uvažavanje ove dvojnosti. Iz ovog saznanja proističe opravdanost privaćanja koncepcije variranja nacionalne identifikacije, njezine podložnosti uticajima različiti, po pravilu protivrični društveni interesa iskazani konfrontiranim ideologijama i kulturno-političkim praksama. Taj dinamični kulturološki proces ispitan je u savremenoj etnološkoj i sociološkoj nauki i njega prikazuje Tabela 1.

U tabeli 1 izloženi model petoetapnog procesa razvoja etnonacionalnog identiteta rezultat je naučni praćenja realni promina identitetskog statusa (stanja) mladi ljudi u razvijanim zemljama (SAD, Italija). Pitanje je, može li se ova teorijska slika dinamike identitetskog statusa, od difuznog stanja identiteta mladi adolescenata do sazrilog identiteta odrasli mladi ljudi, primenit na omladinu u našim

1 Etlički identitet se odnosi na nećiji identitet ili osećaj sebe, kao pripadnika etničke grupe i osećanja koja prate takvu pripadnost (Phinney, 1990). Etlički identiteti pojedinaca mogu se promeniti kao rezultat oba razvojna faktora i novih konteksta i iskustava (Phinney, 2006).

Tabela 1 - Proces formiranja etno-nacionalnog identiteta

Etape razvoja identiteta	Statusi (stanja) identiteta	Aktivnosti - procesi razvoja privrženosti (odanosti, lojalnosti), dubinskog istraživanja i ponovnog razmatranja privrženosti - u ideološkom i interpersonalnom domenu
1	Difuzija <i>diffusion status</i>	Niska privrženost, nisko dubinsko istraživanje i nisko preispitivanje obaveza. Stoga, izgleda da ih nije briga za njihov nedostatak ispunjenja obaveza koje nalaže identitet - adolescenti se nisu uključili u proaktivni proces istraživanja različitih alternativa, niti su prihvatili obaveze u određenom identitetskom domenu.
2	Rano isključenje iz procesa <i>foreclosure status</i>	Umerena privrženost obavezama, mala dubina istraživanja i malo preispitivanje privrženosti obavezama - adolescenti su se obavezali lojalnosti bez istraživanja - lako se isključuju iz procesa
3	Ispitivački/tragalački moratorijum u potrazi - preispitivanju <i>searching moratorium status</i>	Visoki nivo privrženosti, dubinsko istraživanje, a takođe i preispitivanje privrženosti obavezama. Ovi adolescenti su u procesu traženja - pozitivna strana moratorijuma - adolescenti aktivno istražuju razne alternative, ali još nisu preuzeli obaveze.
4		Niska privrženost, srednji nivo dubinskog istraživanja i visoko preispitivanje privrženosti - negativna strana moratorijuma (identitetska kriza) - <i>adolescenti rutinski ispunjavaju obaveze u određenom identitetskom domenu.</i>
5	Postignuće - stabilni identitet <i>achievement status</i>	Velika privrženost i dubinsko istraživanje u kombinaciji sa niskim preispitivanjem privrženosti - sklonost bavljenju značajnim aktivnostima za sprovođenje izabranog identiteta - adolescenti su se obavezali u određenoj meri u identitetskom domenu, nakon perioda aktivnog istraživanja.

Marcia, 1993; Crocetti, 2017

savrimenim okolnostima?

Prva saznanja u ovom pogledu donosi istraživački projekt „Uticaj medijski obrazovni programa na formiranje identiteta bunjevačke i rusinske omladine u Vojvodini” započet ove godine naminjen razjašnjavanju formiranja nacionalnog identiteta bunjevačke i rusinske omladine. Analiza prikupljeni podataka ovog projekta obećava saznanja značajna za procenu aktuelni razvojni šansi nacionalne manjine Bunjevaca u Srbiji (analiza rusinske omladine je posebna

tema). Istraživanje je oslonjeno na anketu uzorka 109 ispitanika bunjevačke nacionalnosti formiranog metodom snow ball uzorkovanja – u čemu 88 deklarirani Bunjevaca (39)/ Bunjevki (70) - iz somborskog i subotičkog područja - uzrasta 12 do 28 godina. (Ko pouzdan oslonac zaključivanja izdvojene su samo varijable koje ispunjavaje kriterij $p < 0,05$ Hi-kvadrat testa.) U nastavku je analiza preliminarni rezultata ankete poduzorka od 50 ispitanika dobijenog nakon trijaže prikupljeni empirij-

ski podataka.

FAKTORI I ETAPE FORMIRANJA IDENTITETA

Razumivanje okruženja u kojem se formira nacionalni identitet bunjevačke omladine u Srbiji podrazumiva etno-kulturno društveno okruženje sa porodicom u središtu, državno-nacionalni sistem školovanja i versko-crkveni sistem vaspitanja i obrazovanja, i sistem medija sa programima informisanja i obrazovanja različite ideološko-kulturne orijentacije. (Mediji su u istraživanju posebna tema.)

Tabela 2 omogućiva konstataciju o porodici ko najuticajnijem faktoru formiranja (etničkog) identiteta posmatranog uzorka ispitanika (89%). Državno-nacionalni (srpski) školski vaspitno-obrazovni sistem u kojem za mlade bunjevačke ispitanike izborni predmet Bunjevački (maternji) jezik sa elementima nacionalne kulture čini visoko rangirani izvor građenja nacionalnog identiteta (71%). Ispitanici procinjuju vi-rsko obrazovanje za faktor ispodprosičnog uticaja na identitet bunjevačke omladine (44%). Neposridno druženje bunjevački ispitanika sa mišovitom etno-nacionalnom učeničkom sridinom takođe pokaziva relativno mali uticaj na formiranje njevog nacionalnog identiteta (47%).

Ispitanici u svojim iskazima o uticaju navedeni faktora formiranja njevog identiteta pokazuju najmanje razlike kod ocine

<i>Faktori formiranja identiteta</i> <i>N=50</i>	<i>Arit. Sred.</i>	<i>Likertova skala</i> <i>4=100</i> <i>%</i>	<i>Std. Dev.</i>	<i>SD/AS</i> <i>%</i>
<i>Porodica</i>	3,58	89,50	0,76	16,15
<i>Školsko obrazovanje</i>	2,23	55,75	1,56	69,96
<i>Bunj. jezik s elementima nac. kulture</i>	2,84	81,28	1,48	52,11
<i>Versko obrazovanje</i>	1,75	43,75	1,38	78,86
<i>Školski drugovi</i>	1,87	46,75	1,52	71,00

Tabela 2 - Faktori formiranja identiteta

porodice (16%) i relativno veće kod ocine izbornog predmeta Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture (52%) i najveće kod virskog obrazovanja (79%).

Podaci tabele 3 upućivaje na konstataciju da uticaj porodice na formiranje nacionalnog identiteta ispitanika, koji se identifikuju ko Bunjevci/ke, nije jednoznačan. Iz etnički jednorodni bunjevački porodi-

ca potičedu 38% ispitanika, dok su ostali iz nacionalno mešoviti porodica: sa jednim roditeljem hrvatske (31%), srpske (17%) el mađarske (14%) identitetske orijentacije.

Bunjevačka nacionalna samoidentifikacija ispitanika se ne mož vizivat prvinstveno sa nacionalnom pripadnošćom roditelja. Nominalno deklarisanje bunjevačkog ko materinskog jezika u dvojakoj je nesrazmiri sa

nacionalnošćom roditelja: samo bunjevački jezik deklarise 68% ispitanika, šta je u nesrazmiri sa mešovitosti znatnog dila njevi roditeljski porodica; bilingvalni bunjevački i srpski materinski jezik deklarise 12% a samo srpski 16% ko svoj materinski jezik, dakle i srpski jezik usvaja ko svoj materinski jezik 28% ispitanika bunjevačkog nacionalnog identifikovanja. Hrvatski ko materinski jezik nije deklariseo nijedan ispitanik što je takođe u nesrazmiri sa prisustvom hrvatske nacionalne komponente u dilu roditeljski porodica priko 30% nacionalno bunjevački deklariseani ispitanika.

Navedeni rezultati analize dozvoljavaje tvrdnju da deklarisanje bunjevačkog ko materinskog jezika izražava težnju čuvanja i razvoja bunjevačkog nacionalnog identiteta u interkulturnom, prvenstveno srpskom okruženju i da, kod dila ispitanika, korespondira sa usvajanjem srpskog jezika ko jezika komunikacije (lingua franca) u multikulturnom okruženju, u manjoj miri kao izraza bunjevačko-srpske mišovitosti roditeljski porodica.

Iz ričenog proističe da se sociolingvističkom i samo površnom etnostrukturnom analizom roditeljski porodica ispitanika ne mož dobit razgovitna slika formiranja nacionalnog identiteta bunjevačke omladine u Srbiji. Korak bliže takvoj slici upućiva pristupna analiza dinamike identitetskog statusa ispitanika u nastavku.

Rezultati analize podataka

<i>Roditelji Bunjevaca</i> <i>N=50</i>	<i>%</i>		<i>Maternji jezik</i>	<i>%</i>
<i>Bunjevci - oba roditelja</i>	38	Bunjevački	34	68
<i>Bunjevac/ka i Hrvat/ica</i>	31	Srpski	8	16
<i>Bunjevac/ka i Srbin/Srpkinja</i>	17	Bunjevački i srpski	6	12
<i>Bunjevac/ka i ostale nacionalnosti</i>	14	Ostalo Srpski, mađarski	2	4

Tabela 3 - Jezik kao indikator identiteta

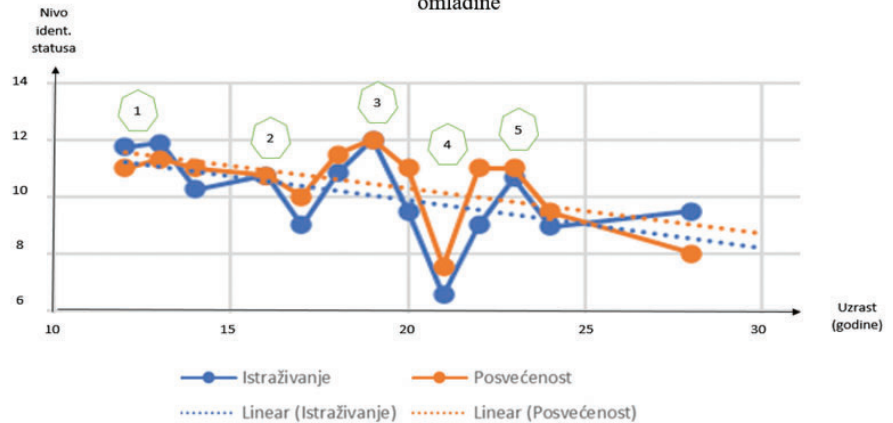

ankete 50 ispitanika bunjevačke nacionalnosti omogućivaje primenu petostatusnog modela razvoja identiteta (Marcia, 1993; Crocetti, 2017).

Status (stanje) difuznog etničkog identiteta (1) sa niskom posvećenošću obavezama i normama koje on podrazumiva i sa početkom istraživanja i priispitivanja saznanja i emocija koje stečena saznanja izazivaje, povezani su sa adolescencijom u uzrastu 12-14 godina. Krajem ove etape formiranja identiteta zapaža se prelaz ka statusu ranog isključivanja iz ispitivački aktivnosti u okruženju roditeljskog autoriteta (2) uz zadržavanje postignitog nivoa posvećenosti etničkom identitetu. Ova prva prelomna krizna tačka etničkog sazrivanja odvija se u okruženju sridnje škole (15 do 18 godina) sa karakterističnom umirenom posvećenošću nasleđenom etničkom identitetu. U interkulturalnim komunikacijama u srednjoškolskom drugarskom društvu bez dodatnih istraživanja i dublji kritički priispitivanja (revizija) dotada formiranog etničkog identiteta, snažan je emotivni kriterij koji niveliše negativne elemente interkulturalnosti (stereotipi, klasifikacije većinski i manjinski kultura i sl.). Sridnjoškolska kultura unifikacije omogućiva individualizaciju učenika, otkrivanje razlika u nominalnoj dačkoj jednakosti, posebno razlika individualni talenata, dubine i istančanosti emocija, realni socijalno-strukturni prid-

Slika 1 - Formiranje identiteta bunjevačke omladine

nosti i ograničenja (nasleđeni kulturni kapital, imovinski status i klasno-slojne pridnosti socijalne mobilnosti i sl.). Otuda je izlaz iz ovog ranog isključivanja buran.

Gornji grafički empirijski podaci pokazuje između 17 i 19 godine nagli porast oba kriterija formiranja etničkog identiteta anketirani bunjevački omladinaca (stariji adolescenata/mlađi odrasli). Pri kraju sridnje škole ispitanici dostižu status ispitivačkog moratorijuma (3) čiji je vrhunac visoka posvećenost dotad izgrađenom etničkom identitetu uz nastavak njegovog istraživanja i priispitivanja. Sticajem formalnog punoletstva, sa sridnjoškolskom diplomom, bivši đaci stupaje u realnost društveno-ekonomski odnosa zasnovani na konkurenciji na tržištu rada ili u stratifikovano akademsko društvo (fakultetske studije koje pominito stupanje odlažedu dižuć konkurenciju naučno zasnovanog rada na višljim nivo). Saznanja o realnosti i idealizacijama ranije usvojitog etničkog identiteta (sa protivričnostima porodičnog tradicionalnog et

ničkog i školskog nacionalnog obrazovanja i saznanjima o njim savremenim realnostima) produbljuje istraživanja i doprinosi revizijama, koje, posli 20-21 godine, uvoduju u status klasičnog moratorijuma (krize identiteta) (4). Ova druga faza moratorijuma formiranja etničkog identiteta, nakon veliki priispitivanja, vodi novom obrtu ka dubljem istraživanju uslova stabilnog identiteta, privrženosti i visoke posvećenosti etničkog identiteta nadograđenog elementima nacionalnog identiteta.

Temporalni ishod stabilizacije formiranja etničkog identiteta zapaža se kod anketirane bunjevačke omladine između 23 i 24 godine. Identitetska privrženost i istraživanje i, pogotovo priispitivanje, pokazuju usklađeno smirivanje karakteristično statusu postignuća stabilnog etno-nacionalnog identiteta (5).

Buran proces formiranja identitetskog statusa omladine ima svoj dalji tok u kategorijama odraslog stanovništva i može poprimiti karakteristike opisanog ciklusa identitetskog statusa. Povratak na priispitivanje oba-

veza koje status deklarisanog nacionalnog identiteta sadrži, javlja se pod uticajem narastajuće motivacije za ispitivanje opravdanosti uvirenja i emocija koji odgovaraje idealizovanoj pridstavi posvićenog etničkog nasuprot racionalno-utilitarno privaćenog i obavezama opteretitog nacionalnog identiteta.

Zaključna biluška

Izložiti izvod iz istraživanja potvrda je dinamičnog karaktera etnonacionalnog identiteta bunjevačke omladine. Od rane adolescencije teče proces istraživanja, preispitivanja i tražanja mladi ljudi za stabilnim identitetom ko etničkom granicom koja njevu zajednicu čini sposobnom da se nosi sa akulturacionim prominama svojstvenim svim savremenim društvima. Rič je o protivričnom procesu: mladi ljudi nastoje priispitat svoj etnički i nacionalni

identitet ko granicu koja održava njevu etničku -narodnu zajednicu ko cilokupnost kulture, nastojeć istupit u širi kulturni prostor. U tom širom procesu akulturacije oni stičedu saznanja o karakteristikama sopstvene i drugi kultura, pogotovo kulture većinskog, dominantnog naroda. Ukolko priispitivanje identiteta otkrije nesinhronizovanost unutrašnjeg, etničkog identiteta sa spoljašnjim akulturacionim procesima (pritirana etnička krutost, nekomunikativnost spram okružujućem društvu, ili poroznost, neositljivost etničkog identiteta spram spolja ugrožavajućim podrivanjima etničke zajednice) stabilizacija identiteta se teško postiže podstičuć nastavak moratorijuma. Izgradnja nacionalnog identiteta postaje neophodna dopuna etničkog identiteta.

Akulturacioni proces ma-

njinske zajednice vodi stvaranju stabilnog etničkog identiteta ukolko uspiva održavat komunikaciju sa prominama u kulturi okruženja šta za bunjevačku zajednicu znači sinhronizaciju sa procesom nacionalnog razvoja titularni naroda (prvinstveno srpskog ali i hrvatskog i mađarskog). Nacionalni identitet Bunjevaca rezultira iz otvoritosti spram okružujućoj stvarnosti, iz neophodnosti uspišne komunikacije sa "velikim" narodima i manjinama, integrisanja u kulturu naroda koji isto tako prolaze krozdinamičnu akulturaciju. Sinhronizacija etničkog i nacionalnog identiteta Bunjevaca, koja omogućiva efektivnu interkulturnu komunikaciju, svrha je procesa stabilizacije njegov etno-nacionalnog identiteta.

dr Aleksandar Raič

SVE SE KORISTILO U KUJNI

Lip je bio komplet kutija (za brašno, šećer, griz) koji je bio i ukras na polici el stedžiji. Nažalost, i moje kutije služe za sve samo ne za ono za čega bi tribalo, taman za slikanje.

Biljanac se lupo mutilicom, moglo se i bez miksera, bila su to ipak lipa vrimena.

Dolazi Božić tribaće nam mlevenog maka. Ova moja mašina za mlevenje je još od moje pramajke. Koliko je stara ne znam, jel sam i ja već postala pramajka.

Srićan Vam Božić uz nove aparate.

M.H.

2017.12.23

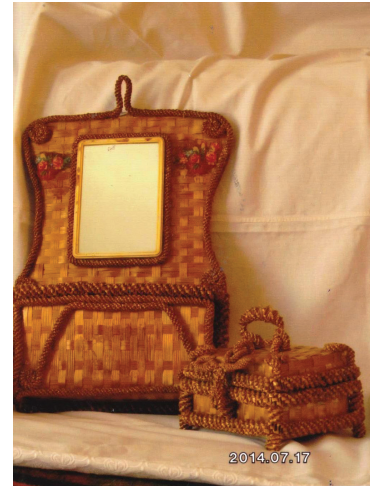

OGLEDALCE, OGLEDALCE

Moram biti iskrena ne znam di sam slikala ova dva ogledala i češljaru. Vrlo su mi dragi, pa bi da podilim sa čitaocima "Riči" dio prošlosti. Samo zamišljam kad godašnje gospoje ispid ogledala nuz svitlost lampša kako se puderišu i meću rumenilo na lice.

Marija Horvat

KRUŠNE PEĆI U AVLIJI

Peći su zidane u pridnjoj sobi, ložilo se iz sridnje sobe, al pod odžak kako su je zvali. Ove tri peći su iz okoline varoši. U nji se nije ložilo priko lita, jel se

ne bi moglo spavati u sobi posli pečenja kruva, el kuvanja gra i sarme. Sve se metalo u kazane na sadžak ispod žari. Po ko zna koji put pišem, sve je lipo za

podsićanje i mladima da vide. Prošlost ima svoje lipe tragove, koji prošlost čuvaje.

M.H.

Stiže Božić

Kad kalendar gubi svoje listove, na posljednjem je Božić. Mi koji smo tušta kalendara prominili naravno tušta i pamtimo. Ima ona izreka "Ima svega ko na Božić". Imala sam sagovornice i svaka je ispričevala kako je bio njezin Božić. Anica (78) dugo vrime leži, provede vrime u molitvi i sića se tamo pedesit i nike godine i Božića. Živila je sa mamom, didom i majkom. Grana je bila od korovske metle ukrašena krep papirom. Dida Stipan je unosio slamu, a pošto je nazdravljo cilo vrime zamedljanom rakijom rasutu slamu sagovornica je skupljala. Grana od korovske metle, rolat od piškote, poslastica. Na ovu granu bio je ando, nažalost prskalica se zapalila, grana je izgorila al je ando osto čitav. Ima eto štogod jače od vatre. Katica (77) rado se sića slame po sobi, grana od korovske metle ukrašena kolačićima. Šareni krep papir je isto krasio božićni ambijent. Sića se kata da su sa

šećera skidali sjajni papir i pravili kruške, jabuke, zvizde. U oras smo zaboli drvce šibice i vezali na granu, naravno umotanu u papir. Cila (77) odrasla na salašu.

Osikli smo granu suhu od bagrema očistili je od kore i okitili. Od dilova ljuskure paravili smo bonbone i upakivali u bili papir. Posli smo je vezali koncom. Bačo je po tradiciji po slami razbacio orase, a mi dica posli večere tražili smi i takmičili se ko će više skupiti. Ispod grane pored voća bila je jedna šolja zelenog žita, a u drugoj je bilo suvo žito i zabodena svića. Gasila se vinom i na koju stranu je išo dim taj će umrit, po tom starom virovanju. Ispod grane su bili jaganjci pravljani od vate, a noge od šibice. Jaganjci su bili obično blizo zelenog žita. U zdili je bilo jabuka, orasa, suvi šljiva. Maca (66) odrasla na salašu. Čekali smo mi, dica, da nam Bogica donese poklone. S obzirom da se postilo, večera je tog dana bila "kruna", nazdra-

vljali smo zamedljanom rakijom. Najdraže su nam bile gube sa medom. Obično smo imali zelenu granu za kićenje. Slamu je unosio glava porodice. Grana se kitiła prija podne na Badnji dan. Na grani su bili salonski šećeri, mi dica smo pažljivo odmotali, pojili šećer i ponovo ga upakovali. Na grani je bio toranj, ando, ukrasi od cakla. Prskalice smo palili kod vrata da se ne zapali grana. Božićnjak je osto ispod grane cilog Božića. Naravno išlo se na Ponoćnicu i sve mise, naravno, ko je mogo. Pripisala sam detalj iz Macine knjige "Staza" di je napisala da su pripolovljeni orasi, u lupinju se maćala zrna žita, kuruza, zobi, raži. To se pokiselilo i pokrilo papirićom i ako je posli ponoći papir popi vodu ta žitarica, neće roditi. Krep papir je imao veliku ulogu u kreativnosti. Ovo je bio izvor Bunjevki koje su mi ispričevala svoje Božiće iz davno požuteli kalendara.

Marija Horvat

Božić u našem domu

Svaki praznik sa sobom nosi jednu vrstu sriće i radosti. Božić je moj moj omiljeni praznik, on sa sobom donosi mir i spokoj u kuću. To je dan kada u kući vlada srića i veselje. Prilip praznik kad je cila porodica u kući. Svako radi svoj poso, pomažemo jedni drugima, jer taj dan mora biti savršen. U mojoj kući se za Božić od ila spremaje gube, riba,

pasulj, kolač. Običaj je da za vreme večere na stolu gori jedna svića i nju mož da ugasi samo onaj ko poslednji pojide pasulj sa poslednjom kašikom supe. Mama i ja obično spremamo ila za te praznike. Za Badnji dan se u našoj kući kiti jelka i u tome učestvuje cila porodica.

Svaka kuća proslavlja praznike na svoj način, u mojoj kući se

i ne proslavlja baš na tradicionalni način. Božićni praznici donesu niku čaroliju kako u kuće tako i na ulice. Kada se izađe napolje mogu se primetiti promine. Ulice svetlucaje od rasvete i ukrasa, koji su prilipi.

Svaka je kuća okićena na svoj način. Kod mene u kući se obično za vrime ovi praznika pije zamedljana rakija ili domaće

vino koje moj tata kupi u Tavan-
kutu kod čovika koji pravi jako
dobra vina. Svake godine idemo
kod tog čoveka nekoliko dana

prije Badnjeg dana.

Božić treba da bude praznik
koji ujedinjuje cilu porodicu u
harmoniji i ljubavi i zato ga treba

proslavljat.

Gordana Sedlak
TŠ "Ivan Sarić"

BOŽIĆ U JEDNOM DANU

*Čini mi se cilu vičnost
da voz mili i klopara,
a Božić je na izmaku,
Snig navijo i još pada.*

*Iza mene ostala je
podstanarska soba mala
u njoj Božić nije svraćo
nema traga od blagdana.*

*Vidim salaš, roditelje,
vruću sobu, slamu, granu
i s božićne sviće vosak
kako kapa po astalu.*

*Znam da će me prvo pitat
jel ti zima, jesi l gladna,
a pitaće i kako sam
provodila Božić sama.*

Kazivat njim bolje neću

*da ji ne bi rastužila
al se bojim istinu će
opaziti u očima.*

*Šal privijam oko glave
sav načičkan iglicama,
prti nema a daleko
od stanice do salaša.*

*Kad nazovem "Faljen Isus"
čestitam po običaju,
svi Božići mog ditiinjstva
prid očima zasijaju.
Sve je isto ko i kadgod
i anđeli od artije,
al ko da je soba veća*

*i peć ko da većma grije.
Moram natrag, voz klopara
znam čeka me soba mala,
peć u kojoj nema žara,
okna ledom zakovana*

GABRIJELA DIKLIĆ

BOŽIĆNA PISMA

*Unrina crna lokomotiva
u njoj vatra bleštava, živa
sa kompozicijom stiže na stanicu
voz iz Novog Sada za Suboticu.
Ravnica snižna i bila,
a naša srca ustreptala, vrila.
Ta snivamo budni najlipči san,
iđemo majki i didi na Badnji dan,
a čekali smo gotovo vičnost cilu
da krenemo niz tu ravnicu bilu
i brojili čežnjivo povazdan,
danas dan, sutra dan, prikosutra Badnji dan.*

*U vozu stojimo u hodniku
i gledamo čudnu sliku,
iz odžaka crna gara
što na nebu slike stvara
i voz stiže na stanicu
našu dragu Suboticu.
Zazvone mala zvonca,
tu je dida, tu su sonca,
konji frkću, a snig bili
opaklijom se mi pokrili.*

Kuća mala nabijena

*i sa trskom pokrivena,
dočekala majka dicu
što su stigla u Suboticu.
Hrastov panj u peći gori
u duši se radost stvori,
onda dida zasuko brkove
pa mi riči kazo ove:
„Položenik ti ćeš biti nama
i nemoj se ucat ulicama,
kad s badnjakom počmeš udarati
ti i ovako tribaš ubardati:
pipi, pipi, ćuču, ćuču, koko, koko, i me, me
i to jošte nije sve,*

*ko je došo priko kapije
taj će piti sa mnom rakije,
ko je došo priko mora,
taj će dobit malo ora“.*

*Polagano noć se prikrila,
na astalu gore sviće,
tu je jelka, tu raspeće,
pa jaganjci od vate, salon bombone,
a na crkvi zvona počeše da zvone.
Ponoćnica došla, a nas vaća san,
stigo Božić Bata, prošo Badnji dan.*

GEZA BABIJANOVIĆ

Simboli Božića

Još prija pojave hrišćanstva mnogi su narodi na različite načine proslavljali početak zimske kratkodnevnice. Ove paganske gozbe predstavljale su pobjedu dobra nad zlim. Pojavom hrišćanstva ovaj događaj vizuje se za Hristovo rođenje, za nas Bunjevce to je 25. decembar.

Božićno vrime obilježava slavlje, radost i veselje. Božić ima svoje simbole koji su postali tradicija u narodu. Prvi njegov simbol je grana. Sa kićenjem grane se počelo još u XVI viku u Nemačkoj. U početku su se grane ukrašavale biblijskim motivima vezanim za Adama, Evu i Edenski vrt. Nešto kasnije ovi ukrasi su zaminjeni

slatkišima, cvjećem i ukrasnim papirima, dok se danas na njoj najčešće nalaze sijalice. Tako osvitljena ona simboliše rođenje Hristovo. Njegove sijalice ukrašavaju naše domove donoseći u nji toplinu i radost. Od prija nikog vrimenta u mnogim gradovima, pa i u našem, grane se kite i na velikim trgovima. Božić je nezamisiv bez Bethlehema koji se izlaže na svim prigodnim mistima, a prija svega u crkvi kraj oltara.

Dida Mraz se takođe pominje za Božić. On je mitsko biće i donosi dicit poklone u noći Božića. Prvi opisi Dida Mraza pristavlja ga kao dobroćudnog starca, širokog lica i okruglog stomaka koji podsća

na punu činiju želea, pošto mu se trese svaki put kad bi se smijao. Ovaj dobroćudni vilenjak posto je dio ditišnjstva svakog djeteta.

Božićne čestitke potiču s kraja XIX vika i rado se i danas šalju prijateljima, rođacima i najmilijima. U početku one su bile jednostavne, ukrašene biblijskim el zimskim motivima. Danas se one ukrašavaju na najraznovrsnije načine. Brez obzira kake one bile, njev smiso je isti da se drugima poželi srićan Božić.

U to ime Redakcija novina „Bunjevačka lipa rič“ želi Vam srićan Božić i Mlado lito....Živili.

Jadranka Tikvicki

IN MEMORIAM

Ivan Sedlak

Dana 02. decembra 2020. godine u jutarnjim časovima preminuo je Ivan Sedlak.

Utihnuo je jedan život dug 69 godina. Našu sredinu zauvijek je napustio Sedlak Ivan, rođen u porodici Sedlak Matije i Kriste. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Subotici, a diplomirao na

Pravnom fakultetu u Novom Sadu. Nakon diplomiranja zasnovao je radni odnos kao pripravnik u Opštinskom sudu u Subotici, a nakon položenog pravosudnog ispita izabran je za sudiju Opštinskog suda. Obavljao je i dužnost pridsidnika Opštinskog suda u Subotici da bi potom prišao u Okružno tužilaštvo kao zamenik okružnog javnog tužilaštva. Sa tog mesta otišao je da obavlja advokatske poslove, a nakon tog obavljao je i funkciju ministra bez portfelja u Vladi Srbije, zatim advokaturu i otišao je u penziju. Bio je veoma aktivan u društveno-političkom dilantnostima. Bio je član i funkcioner Komunističke partije, a potom i funkcioner u JUL-u. Bio je funkcioner u

Šahovskom klubu Jugoslavije, Srbije i Subotice. Bio je član i funkcioner Bunjevačke matice, a dva mandata je bio pridsidnik. Za to vreme Bunjevačka matica je ostvarila značajne rezultate kako u domenu dilantnosti Republike Srbije, a tako i u međunarodnim odnosima. Ovo je samo jedan kratak prisjek njegovi aktivnosti koje je svakodnevno obavljao i ostavio značajan trag u tim dilantnostima. Bio je oženjen suprugom Gordanom iz kog braka ima sina Nikolu i ćer Ivanu i četvoro unučadi.

Fala mu za sve dobro što je dobro učinio za života.

Neka mu je večna slava i hvala.

Bunjevačka matica

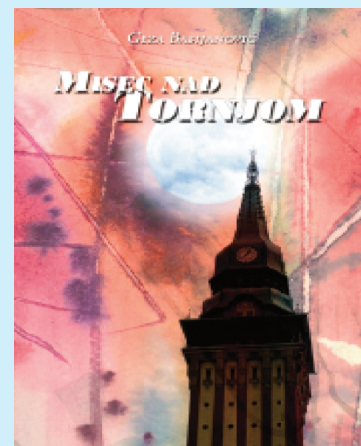
1.000 dinara

500 dinara

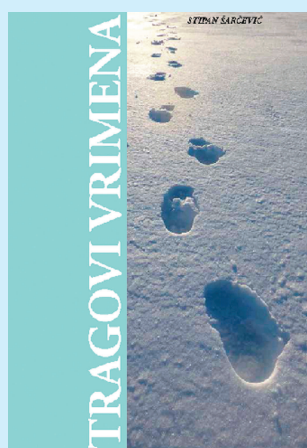
2.000 dinara

350 dinara

350 dinara

350 dinara

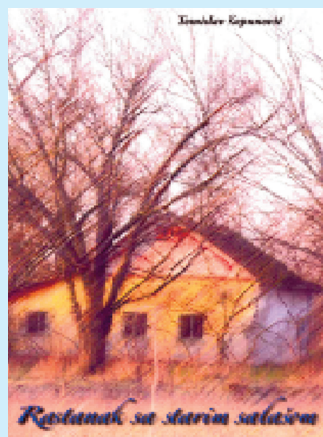
600 dinara

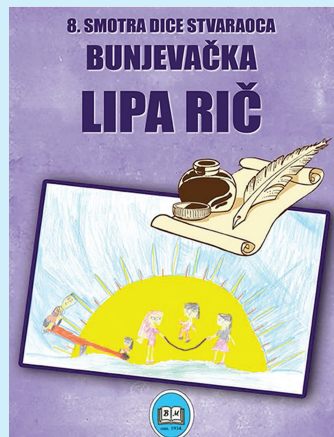
300 dinara

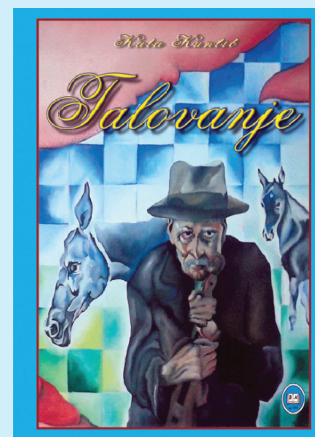
200 dinara

300 dinara

200 dinara

500 dinara

OSTALA IZDANJA

“Put nade” - Ivan Bašić Palković Didan - 150 dinara

“Istinu tražim” - Ivan Bašić Palković Didan - 150 dinara

“Dida pripovijadaj mi” - Ivan Bašić Palković Didan - 300 dinara

“Ispod starog bagremara” - Geza Babijanović - 250 dinara

“Horske kompozicije” - Bela Tikvicki - 150 dinara

“Istorija Bunjevaca, Šokaca i bosanskih franjevaca” - p. Bernandin Unyi OPM. - 500 dinara

Суботица
Szabadka
Subotica

Ministarstvo kulture
i informisanja

Republika Srbija
Ministarstvo kulture i informisanja

